

άλιεις δὲν φροντίζουνσι πολὺ νὰ τοὺς καθαίρωσι, διότι πάντα ταῦτα αὖξουσι τὸ βάρος τοῦ ἐμπορεύματος αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ πωλοῦσι μὲ τὸ βάρος εὐρίσκουσι μεγίστην ὠφέλειαν οὕτω, πλὴν ἡ μέθοδος αὕτη ὀλίγον ἔννομος, οὐδένα ἀπατᾷ, διότι ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς συνηθείαις τοῦ ἐμπορίου τοῦ εἵδους τούτου, ἵνα ὁ ἀγοραστὴς ποσότητός τινος σπόγγων δύναται νὰ ἀφίνη ἐπὶ δύο ἡμέρας νὰ ξηραίνωνται, νὰ τοὺς παίη, νὰ ἐξελέγχῃ τὴν διαφορὰν τοῦ πραγματικοῦ βάρους ἀπὸ τοῦ βάρους καθ' ὃ τὸ ἠγόρασε, καὶ νὰ ἀποδίδεται ἡ διαφορὰ εἰς ἐμπορεύματα ἢ εἰς χρήματα.

Αἱ μεγάλαι δ' ἀγοραὶ τῶν σπόγγων ἐν Εὐρώπῃ γίνονται εἰς Βηρυτὸν, Λαοδίκειαν καὶ Τρίπολιν. Ἡ δὲ τελευταία αὕτη πόλις εἶναι κυρίως τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τούτου, καὶ ἡ ἀγορὰ τούτου εἶναι ὁ μέγιστος τόπος τῆς συγκεντρώσεώς του. Οὐδεὶς δύναται νὰ δώσῃ ιδέαν τῆς θορυβώδους ταύτης πανηγύρεως, οὐδὲ τῶν ὑπερμέτρων ληψοδοσιῶν αἰτινες ἐκτελοῦνται ἐνταῦθα, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι, δυστυχῶς δι' ἡμᾶς, μόλις ἀφ' οὗ διέλθωσι δι' ἐπτὰ—ὀκτὼ τοῦλάχιστον χειρῶν φθάνουσιν εἰς τοὺς καταναλωτὰς, καὶ αὕτη εἶναι ἡ κυρίως αἰτία τοῦ μεγάλου αὐτῶν τιμήματος. Ἡ ὕλη ἀφθονός ἐστιν, ἡ θάλασσα γόνιμος, οἱ μεσολαβοῦντες ἀναίσχυντοι καὶ πολυάριθμοι! Φεῦ! ὥς καὶ ἄλλα πράγματα θὰ διορθωθῇ καὶ τοῦτο.

Ν. Γ. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗΣ.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΔΙΚΑΙ

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΝΕΥ (1815)

ὑπὸ ΦΟΥΚΙΕ

(Συνέχ. τῆς φολ. δ')

Ὁ Κ. κόμης Σέ, πρῶτον νομάρχης τοῦ Δούβ.—Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐξασκήσεως τῶν νομαρχικῶν του καθηκόντων ἐν τῷ ἑκτῷ στρατιωτικῷ τμήματι, ἐγνώ-

ρισε τὸν κατηγορούμενον ὅστις ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τὴν ἐκ Βεζανσὼν ἀφίξίντου διὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ πληροφορηθῇ ἂν ὁ δούξ τοῦ Βερρὶ ἤρχετο. Ὁ στρατάρχης Νεύ τοῦ ἐζήτησε χρήματα καὶ ἵππους. Ὡμίλησεν εἰς τρόπον ὥστε τῷ ἐφάνη ἀφωσιωμένος εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἦτο γενικὸν εἰς Βεζανσὼν, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι ἦσαν ὁμοφώνως θιασῶται τῶν Βουρβόνων. Τὴν προτεραίαν, ὅταν ἐφθασαν τὰ ὀχήματα τοῦ δούκους τοῦ Βερρὶ, εἶχον σὺρθῇ θριαμβευτικῶς ὑπὸ τοῦ πλήθους. Ἀπεστάλησαν τηλεβόλα ἐκ τοῦ φρουρίου ὅταν δὲ ὁ μάρτυς ἔκαμε περὶ τούτου παρατηρήσεις, τῷ ἀπήντησαν ὅτι τὰ τοιαῦτα μέτρα ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἀρμοδιότητος τῆς θέσεώς του. Ἐζήτησεν ὅπλα διὰ τοὺς βασιλικοὺς ἐθελοντάς, ἀλλὰ δὲν εὐρέθησαν τοιαῦτα. Ὁ βαρὼνος Πρεσάμ, τῷ εἶπεν ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ναπολέοντος «δὲν θὰ ἀπέλθῃ ὅπως νομίζετε,» καὶ τοῦτο μὲ ἔννοιαν καὶ μὲ τόνον τοιοῦτον ὥστε νὰ τὸν ἐμβάλη εἰς ἀνησυχίας.

Ὁ στρατάρχης. Δέν σᾶς ἐζήτησα χρήματα· εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἶχον ἔνταλμα 15,000 φράγκων δοθὲν παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου ἐπὶ τῶν δημοσίων ταμείων τοῦ Βεζανσὼν, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐτακτοποιήθη ὑπὸ τοῦ γραμματέως μου μετὰ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης ἀναχώρησίν μου. Σᾶς ἐζήτησα ἵππους καὶ ἐπραξα τοῦτο συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας μου καὶ πρὸς τὰ καθήκοντά μου. Δέν τοὺς ἐχορηγήσατε, μήτε ὅπλα μήτε τηλεβόλα δὲν ἐξῆλθον ἐκ τῆς ἀκροπόλεως· ὑμεῖς δὲν ἐλάβετε πρόνοιαν διὰ νὰ διανεμηθῶσι πυριτοβολαὶ εἰς τὰ ἐκ τῆς ἑδρας σας διερχόμενα στρατεύματα. Δέν γνωρίζω μὲ ποῖον ὄνομα νὰ χαρακτηρίσω, Κ. Νομάρχα, τὴν καθ' ὅλα σχεδὸν μὴ ἀκριβῇ κατάθεσίν σας.

Ὁ μάρτυς. Δέν λέγω ὅτι τῶν χρημάτων ἐκείνων ἐγένετο ἄλλη χρῆσις παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος παραγγελλομένην, ἐζήτησα δὲ νὰ ἐπιστραφῇ εἰς ἐμὲ τὸ ἔνταλμα ὡς ἔγγραφον λογιστικότητος, διότι τὸ ἔνταλμα

τούτο εἶχε σταλή πρὸς καγονισμόν τῶν γενικῶν λογαριασμών.

Ὁ στρατάρχης. Ἐνθυμείσθε, Κ. νομάρχα, ὅτι μὲ προσεφέρατε ἑπτακοσίας χιλιάδας φράγκων καὶ ὅτι σᾶς εἶπον περὶ τῶν προσφερομένων τούτων χρημάτων ὅτι μήτε ἐγὼ μήτε οἱ στρατιῶταί μου δὲν ἐχρειάζομεθα τίποτε, καὶ ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα ἔπρεπε νὰ φυλαχθῶσι διὰ τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας αἵτινες ἤθελον παρουσιασθῇ ἀφύκτως καὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως.

Ὁ Κ. κόμης Σὲ, λέγει ὅτι ὑπῆρχον τφόντι ἑπτακόσiai χιλιάδες φράγκων εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Βεζανσῶν καὶ ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συναχθῇ ποσὸν μεγαλειότερον ἐὰν ὑπῆρχεν ἀνάγκη.

Ὁ στρατάρχης. Νομίζω ὅτι ἀπὸ τὸ Βεζανσῶν, Κ. νομάρχα, ἐξῆλθε κατ' ἀρχὰς ἡ αἰσχυρὰ ἐκείνη συκοφαντία ὅτι εἶχον λάβει πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων διὰ νὰ ἐκπληρώσω τὸ καθήκόν μου. Δὲν γίνεται πλέον σήμερον λόγος περὶ αὐτῆς, διότι ἐνόησαν ὅτι θὰ ἦτο πολὺ ἀποτρόπαιον καὶ πολὺ μωρὸν νὰ κατηγορηθῇ διὰ τοιαύτην χαμέρπειαν ἀνὴρ ὁποῖος ἐγώ. Ἀλλὰ ἂν εἶχον δολοφονηθῇ κατὰ τὴν ἐξ' Ὠριάκ εἰς Παρισίους μεταφοράν μου, ὅπως ἐκινδύνευσα εἰκοσάκις νὰ τὸ πάθω, τὰ τέκνα μου δὲν θὰ ἠδύναυτο νὰ ἐκπλύνωσι τὴν τοιαύτην κηλίδα.

Ὁ μάρτυς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐλλείψεως δῆθεν πολεμεφοδίων καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πολεμικῶν λεπτομερειῶν.

Ὁ στρατάρχης ἀπαντᾷ. Ταῦτα δὲν ἦσαν τῆς δικαιοδοσίας σας καὶ δὲν ἦσθε ὑπεύθυνος δι' αὐτά· ἀλλ' ὅσα ἐξηρτῶντο ἀφ' ὑμῶν δὲν ἐξετελέσθησαν. Παρεκάλεσα τὸν Κ. νομάρχην νὰ λάβῃ διοικητικά τινα μέτρα, δὲν τὰ ἔλαβεν. Οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κάτοικοι ἔρριψαν εἰς τὴν διώρυγα τὰ τηλεβόλα περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ. Ἐλέχθη ὅτι ἤθελα ν' ἀπομακρύνω καὶ νὰ διασκορπίσω τοὺς ἐθνοφύλακας· ἐν τούτοις δὲν τοὺς διεσκορπίσα, ὥς λέγουσιν· ἀπ' ἐναντίας προσεκάλεσα περὶ ἐμὲ ὅλους ὅσοι εἶχον θάρρος καὶ ἀφοσίωσιν. Ἀλλὰ πολλοὶ ἄνθρωποι φαί-

νονται σήμερον πρόθυμοι, τότε ὅμως δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι.

Ἄλλος μάρτυς ὁ Κ. Ροσεμόν λέγει, ὅτι τὴν 13 μαρτίου ἐστάλη εἰς τὸ Μακὼν παρὰ τοῦ στρατάρχου διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸ δημόσιον πνεῦμα καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ στρατάρχης τὸν συνεχάρη, ὅτι εἶχε σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ δώσῃ εἰς τὸν βασιλέα ἀποδείξιν τοῦ ζήλου του.

Ὁ Κ. κόμης Φαβερνύ, διοικητὴς τῆς τιμητικῆς φρουρᾶς κατὰ τὰ συμβάντα τῆς 14 μαρτίου εἰς Λὸνς-Δὲ Σωλυιέ, ἀναφέρει λόγους λεχθέντας παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Δεκουρβ τὴν 15 εἰς Πολινύ. — Ὁ στρατηγὸς μᾶς ἀνήγγειλεν ὅτι τὰ πάντα ἐτελείωσαν, ὅτι ὁ στρατάρχης Νεύ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι τὰ πάντα ἐτακτοποιήθησαν καὶ ὅτι ἡ παράδοσις τῶν στρατευμάτων εἰς τὸν Ναπολέοντα ὑπῆρξε δι' αὐτὸν ὡς ἄθυρμα παιδίου.

Ὁ στρατάρχης. Παρακαλῶ τὸν κύριον νὰ μὲ εἰπῇ ἂν δὲν ὠμίλησα πάντοτε εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον συμφῶνως μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ βασιλέως. Αὐτὸς ἀναμφιβόλως εἶχε καλὰς διαθέσεις, ἀλλ' ἂς κηρύξῃ ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ συναθροίσῃ τρεῖς ἀνθρώπους. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ ὅτι τῷ εἶπον τινὲς ὅτι ἐγὼ εἶχον εἰπεῖ ὅτι τὰ πάντα ἦσαν τακτοποιημένα, τοῦτο ἀναφέρεται ἀπλῶς εἰς ὅσα εἶχα μάθει ἐγὼ ὁ ἴδιος παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Βερτράν.

Ὁ Κ. Φαβερνύ. Εἶχον πολλοὺς ἀνδρας αἵτινες μὲ εἶχον ὑποσχεθῇ νὰ βαδίσωσι. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποθέσετε ἐξ ὧν εἶπα περὶ τοῦ Κ. στρατηγοῦ Δεκουρβ ὅτι ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν ἐνὸς ἀποθανόντος· οὗτος ἐξῆ ὅταν ἡ κατάθεσίς μου ἐγένετο· κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἠλπίζαμεν ὅλοι νὰ τὸν ἴδωμεν τὸν ἴδιον εἰς Παρισίους.

Ὁ Κ. πρόεδρος ἐρωτᾷ τὸν Κ. Φαβερνύ ἂν ὑπῆρχον ἄλλοι μάρτυρες τῆς συνομιλίας τὴν ὁποίαν ἤκουσεν εἰς Πολινύ;

Ὁ Κ. Φαβερνύ. Μάλιστα, Κ. πρόεδρε. Ἦσαν παρόντες ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἄλλα τινὰ πρόσωπα... Ἦκουσα ἀκόμη τὸν στρατηγὸν Δεκουρβ νὰ λέγῃ ὅτι ἦ-

θελεν ὑπάγει νὰ εὕρῃ τὸν Βοναπάρτην καὶ ὅτι ἤθελε τῷ κάμει σφοδρὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς διαγωγῆς του· ὅτι ἤθελε δηλώσει πρὸς αὐτὸν ὅτι ἂν μετεχειρίζετο πάλιν τοὺς στρατηγούς ὅπως ἄλλοτε, θὰ εὕρισκον εὐκόλως τρόπον νὰ τὸν κρημνίσωσι. Προσέτι ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἄνω κάτω· ὅτι ἂν ὁ Βοναπάρτης ἐφονεύετο, ἦσαν πέντε ἢ ἕξ οἱ θέλοντες νὰ γίνουν αὐτοκράτορες, καὶ ὅτι ἡ Γαλλία ὡμοίαζε μὲ τὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ἐν τῇ παρακμῇ αὐτῆς. Ὁ στρατηγὸς Λεκούρβ ἐξέθεσεν ἔπειτα λεπτομερῶς ὅτι τὰ στρατεύματα εἶχον ταχθῇ κλιμακῆδόν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Νέϋ καὶ διαιρεθῇ εἰς μικρὰ ἀποσπάσματα διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν εὐκολώτερον τὴν αὐτομόλησίν των καὶ νὰ προληφθῇ οὕτω πᾶσα ἀντίστασις.

Ὁ στρατάρχης. Εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶπε τοιοῦτους λόγους ὁ Λεκούρβ· ἤξευρεν ὅτι τὰ στρατεύματα ἦσαν εἰς πορείαν καὶ ἠκολούθουν τὸ δρομολόγιον τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν ὀρισθέν· ἐπομένως ὅτι δὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ χωρίσω τὰ στρατεύματα εἰς καταμεμερισμένα ἀποσπάσματα.

Ὁ Κ. Βελλὰρ ἐπιμένει διὰ νὰ δώσῃ ὁ κατηγορούμενος ἀκριβεστέραν περὶ τούτου ἐξηγήσιν· οὗτος δὲ ἀπαντᾷ, ὅτι τὰ στρατεύματα εἶχον ἀναχωρήσει ἐκ τοῦ Βεζανσὼν ὅταν αὐτὸς ἐφθασεν ἐκεῖ καὶ ἐπομένως ὅτι ὅλαι αἱ διαταγαὶ τὰς ὁποίας ἐξετέλεσεν ἐδόθησαν μέχρι τῆς 14 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ κόμητος Βουρμόντ.

Ὁ ἀντιστράτηγος κόμης Βουρμόντ. Ἐξετάσθην ἤδη ἐν Αἰλλῇ κατὰ συνέπειαν δικαστικῆς παραγγελίας καὶ ἀπέφυγα νὰ ἐπιβαρύνω τὸν κατηγορούμενον. Δὲν ἀπῆντησα εἰμὴ περὶ πραγμάτων ὡς πρὸς τὰ ὁποία ὀφείλουν ὑποχρεωτικῶς νὰ δώσω λεπτομερείας. Ἐμποδίσθην νὰ ἐκφρασθῶ σαφέστερον ὑπὸ τοῦ οἴκτου τὸν ὁποῖον ἐμπνέει μία μεγάλη συμφορά· ἀλλὰ σήμερον ὅτε ὁ κατηγορούμενος μὲ προσβάλλει, ὅτε κατέθεσεν ὅτι ἐνέκρινα τὴν διαγωγὴν του καὶ τὴν προκήρυξίν του, ὅτι τῷ εἶχον δώσει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι καλῶς ἐπραττεν

ἐγκαταλείπων τὴν μερίδα τοῦ βασιλέως διὰ ν' ἀσπασθῇ τὴν τοῦ Βοναπάρτου, θὰ ἐξηγηθῶ μὲ περισσοτέρας λεπτομερείας· τοιοῦτοι ἰσχυρισμοὶ καθάπτονται τῆς τιμῆς μου καὶ θὰ ὁμιλήσω, ἂν δὲ ἐνοχοποιήσω περισσότερο τὸν κατηγορούμενον, ἂς μὴ αἰτιᾶται εἰμὴ ἐαυτόν.

Τὴν 13 ὁ Κ. βαρὼνος Καπέλλης ἐφθασεν εἰς Λὸνς-Δὲ-Σωλνιέ· ἦλθε νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ καὶ μὲ εἶπεν ὅτι τὸ Βοῦργον ἦτο ἐπαναστατημένον. Ὑπῆγα μετ' αὐτοῦ καὶ ἀνήγγειλα τὴν εἶδησιν ταύτην εἰς τὸν στρατάρχην ὅστις ἐφάνη δυσαρεστηθεὶς ἐκ τούτου, καθότι ἐστοχάσθη ὅτι ἡμεῖς ἐπεμένομεν πιστοὶ εἰς τὸν βασιλέα. Τὴν 14 τὸ πρωὶ ἐφθασε τὸ 8ον σύνταγμα τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ· ὑπῆγα νὰ τὸ ἀναγγείλω πάλιν εἰς τὸν Κ. στρατάρχην, αὐτὸς δὲ μὲ διέταξε νὰ τὸ τάξω εἰς μάχην. «Ἐλοιπον! φίλτατέ μου στρατηγέ, μὲ εἶπεν ἔπειτα, ἀνεγνώσατε τὰς προκηρύξεις τὰς ὁποίας διασκορπίζει ὁ αὐτοκράτωρ· εἶναι καλῶς συντεταγμέναι· τί φρονεῖτε περὶ αὐτῶν; Θὰ ἔχωσι βεβαίως μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τοὺς στρατιώτας.» Τῷ ἀπεκρίθην ὅτι τρώντι ὑπῆρχον εἰς αὐτὰς ἐκφράσεις μέλλουσαι ἀφεύκτως νὰ ἐπενεργήσωσιν εἰς τὰ πνεύματά των ὡς ἡ ἐξῆς: Ἡ νίκη θὰ βαδίσῃ μὲ βῆμα ὁδοιπορικόν κτλ. «Ἐξεπλάγητε, προσέθεσεν ὁ στρατάρχης, ἰδὼν τὸν στρατὸν νὰ διαιρεθῇ διὰ νὰ βαδίσῃ εἰς τὰ ἐμπρός; τὸ αὐτὸ ἐπραξε πανταχοῦ, τὰ πάντα ἐτελείωσαν.» Τότε εἰσῆλθεν ὁ στρατηγὸς Λεκούρβ. Ὁ στρατάρχης τῷ ὡμίλησε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τῷ εἶπεν ὅτι πρὸ τριῶν μηνῶν ὅλοι ἐγνώριζον εἰς Παρισίους τὸ σχέδιον τοῦτο· ὅτι, ἂν ἡμεθα ἐκεῖ, θὰ τὸ ἐγνώριζομεν ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι ὅλος ὁ στρατὸς ἦτο κατατετμημένος κατὰ δύο τάγματα καὶ τρεῖς στήλας. «Ὁ βασιλεὺς δὲν εἶναι πλέον εἰς Παρισίους, εἶπεν· ἂν ἦτο ἐκεῖ, θὰ ἠρπάζετο· ὅχι ὅτι τὸν μισοῦμεν προσωπικῶς. Ἄς ἀπέλθῃ, ἂς ἀποπλεύσῃ· δυστυχία, δυστυχία εἰς ὃν τινα ἤθελεν ἐπιχειρήσει τι κατ' αὐτοῦ ἢ κατὰ τινος μέλους τῆς οἰκογενείας του! Ἡμεῖς πρέπει νὰ ὑπάγωμεν νὰ εὕρωμεν τὸν αὐτοκράτορα.» Ἐγὼ ἤναν-

τιώθην εἰς τοῦτο. «Θὰ προσφερθῇ καλῶς πρὸς ἡμᾶς, εἶπεν ὁ στρατάρχης. Ἐν τούτοις εἰσθε κύριος νὰ πράξετε ὅπως θέλετε. Πλὴν ὁ Λεκούρβ θὰ ἔλθῃ μὲ ἡμᾶς.»

Ὁ στρατηγὸς Λεκούρβ εἶπε: «Μὰ τὴν ἀλήθειαν ὁ Βοναπάρτης πάντοτε μὲ μετεχειρίσθη κακῶς, καὶ ὁ βασιλεὺς μὲ εὐηργέτησεν. Ἐκτὸς τούτου ἔχω αἰσθηματιμῆς καὶ δὲν θέλω νὰ παραβῶ τοὺς ὄρκους μου. — Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ στρατάρχης, ἔχω αἰσθηματιμῆς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπάγω νὰ συνενωθῶ μὲ τὸν αὐτοκράτορα· δὲν θέλω πλέον νὰ βλέπω τὴν γυναῖκά μου νὰ ἐπιστρέφῃ κλαίονσα δι' ὅλας τὰς ἐξευτελίσεις αἱ ὁποῖαι τῇ γίνονται τὴν ἡμέραν. Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν μᾶς θέλει. Οἱ στρατάρχαι καὶ ὁ στρατὸς πρέπει νὰ τιμῶνται, καὶ μόνος ὁ Βοναπάρτης δύναται νὰ τοὺς τιμήσῃ.»

Ὁ στρατηγὸς Λεκούρβ ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ὁ στρατάρχης ἐπέμεινε νὰ τὸν κρατήσῃ καὶ μᾶς ἀνέγνωσε τὴν προκήρυξιν τὴν ὁποίαν ἔμελλε ν' ἀναγνώσῃ εἰς τοὺς στρατιώτας. Ὁ στρατηγὸς Λεκούρβ καὶ ἐγὼ ἡμεθα ἐντελῶς ἐναντίοι εἰς τὰ αἰσθηματα ταῦτα, ἀλλ' ἐνομίσαμεν ὅτι εἶχον ληφθῇ καθ' ἡμῶν μέτρα ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως· ἐστοχάσθημεν πρὸς τούτοις ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τοῦ στρατάρχου εἰς τὸ πνεῦμα τῶν στρατιωτῶν θὰ ἦτο μεγάλη. Ὑπήγομεν λοιπὸν εἰς τὴν συνάθροισιν διὰ νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ἀποτέλεσμα ἢ θελε παραγάγει. Ἡμεθα μελαγχολικοὶ καὶ καταβεβλημένοι· οἱ ἀξιωματικοὶ ἦλθον νὰ σφίγξωσι τὴν χεῖρά μας λέγοντες: «Ἄν ἡξεύρομεν τί θὰ ἐγίνετο δὲν θὰ ἤρχομεθα.»

Ἐν τούτοις τὰ στρατεύματα ἔκραζον: Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ! ὁ Κ. στρατάρχης Νεύ ἦτο τόσον ἀποφασισμένος ἐκ τῶν προτέρων νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ τοῦ Βοναπάρτου, ὥστε ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκηρύξεως ἔφερεν εἰς τὸ στήθος τὸν μέγαν αἰτὸν μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ σφετεριστοῦ· λοιπὸν, ἐκτὸς ἐὰν πιστεύσωμεν ὅτι τὸν εἶχε προμηθευθῇ μὲ σκοπὸν νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν βασιλέα, ἐρω-

τῶ τί πρέπει νὰ στοχασθῇ τις περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ στρατάρχου;

Ὁ στρατάρχης. Φαίνεται ὅτι ὁ Κ. κόμης Βουρμόντ παρεσκεύασε τὸ θέμα τοῦ πρὸ πολλοῦ, ὅτι πρὸ ὀκτῶ μηνῶν ἠτοίμασεν ἐν Δίλλῃ τὰς καταγγελίας του. Ἦλπισεν ἴσως ὅτι δὲν ἠθέλομεν ποτὲ ἐπανίδει ἀλλήλους, ἐνόμισεν ὅτι θὰ εἶχα ἐδῶ τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὸν Λαβεδοῦέρον. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ὁ στρατηγὸς Λεκούρβ δὲν ζῇ πλέον ἀλλὰ (ὑψώνει τὴν χεῖρα πανηγυρικῶς) ἐπικαλοῦμαι αὐτὸν εἰς ἄλλο μέρος· ἐπικαλοῦμαι τὴν ὁμολογίαν του ἐναντίον τῶν μαρτυριῶν τούτων, ἐνώπιον ἄλλου δικαστηρίου ὑψηλοτέρου, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅστις μᾶς ἀκούει ὅλους, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅστις θὰ μᾶς κρίνῃ, ὑμᾶς καὶ ἐμέ, κύριε Βουρμόντ. Ἐδῶ ὁ Κ. Βουρμόντ μὲ κατασυντρίβει, ἐκεῖ θέλομεν κριθῇ ἀμφότεροι.

Ἐν τούτοις ἐκάλεσα τοὺς δύο τούτους ἀξιωματικούς εἰς τὴν οἰκίαν μου, τοὺς ἐξώρκισα ἐν ὀνόματι τῆς τιμῆς νὰ μὲ εἴπωσι τὴν γνώμην των. Ὁ Κ. Βουρμόντ μὲ εἶπε: «Κύριε στρατάρχα, δύνασθε ν' ἀναγνώσετε τοῦτο εἰς τοὺς στρατιώτας.» Ὁ Λεκούρβ εἶπε: «Σᾶς τὸ ἔχειλαν;» Ἐγὼ δὲν ἀπεκρίθην· ἀλλ' ἐπέμεινα διὰ νὰ φωτισθῶ ἀπὸ τὰς γνώμας των· πλὴν δὲν ἔλαβον καμμίαν ἀπάντησιν. Μήπως μὲ εἶπε κανεὶς «παῦ ὑπάγετε; θὰ διακινδυνεύσετε τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψίν σας δι' ὑπόθεσιν ὀλεθρίαν.» Δὲν εὔρον εἰμὴ ἀνθρώπους οἵτινες μὲ ὥθησαν εἰς τὸ βάραθρον. Τοὺς παρεκάλεσα νὰ μείνουν εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀλλ' αὐτοὶ ἀπὸσύνθησαν. Ὁ στρατηγὸς Βουρμόντ συνήθροισε τὰ στρατεύματα, ἀφοῦ εἶχε εἰς τὴν διάθεσίν του δύο ὥρας διὰ νὰ σκεφθῇ. Ἄν ἔκρινε τὴν διαγωγὴν μου ἐγκληματικὴν, δὲν ἠδύνατο νὰ διατάξῃ τὴν σύλληψίν μου; Ἡμην μόνος, δὲν εἶχα κανένα ἄνθρωπον πλησίον μου καὶ κανένα ἵππον ἱππασίας διὰ νὰ δραπετεύσω· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς ἐμακρύνθη, ἀπὸσύνθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μαρκεσίου Βολσιέ, σχηματίζων μετ' αὐτοῦ μικρὰς φατρίας διὰ νὰ προφυλάττεται κατὰ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, καὶ ἐν πάσῃ

περιπτώσει νὰ εὕρῃ θύραν τινὰ ὑπεκφυγῆς. Τέλος ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ συνηθροισμένοι ἤλθον νὰ μὲ παραλάβωσι καὶ νὰ μὲ ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Ὀπλων ἕως εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραγώνου.

Ὁ Κ. πρόεδρος. Τίς εἶχε διατάξει νὰ συναθροισθῶσι τὰ στρατεύματα;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Ἐγὼ, ἐπὶ τῇ προφορικῇ διαταγῇ τοῦ Κ. στρατάρχου.

Ὁ στρατάρχης. Τὰ συνήθροισεν ἀφοῦ τῷ ἐγνωστοποίησα τὴν προκήρυξιν.

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Κατὰ τὴν 11 ὥραν.

Ὁ Κ. πρόεδρος. Πῶς γίνεται, ἀφοῦ ἀπεδοκιμάσατε τὴν διαγωγὴν τοῦ Κ. στρατάρχου νὰ τὸν ἠκολουθήσετε εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐνῶ ἐγνωρίζατε τί ἔμελλε νὰ πράξῃ;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Ἦθελα νὰ ἰδῶ τὶ ἀποτέλεσμα θὰ ἐπροξένη ἡ προκήρυξις ἐκείνη, καὶ ἂν ἤθελεν ἐκδηλωθῇ πνεῦμά τι ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὰ στρατεύματα. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ νὰ οὐδετέρωσῃ τις τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποῖαν ἔμελλε νὰ ἐξασκήσῃ ὁ στρατάρχης, ἐν μόνον μέσον ὑπῆρχε τὸ νὰ τὸν φονεύσῃ τις τὸν ἴδιον. Ἐλέχθη ὅτι ἡδυνάμην νὰ ὑπάγω εἰς τὸν βασιλέα. Ἀλλ' ἐφοβήθην μὴ συλληφθῶ ἐκτὸς τούτου, ἀπομακρυνόμενος, ἀπετύγχανον τοῦ σκοποῦ μου ὅστις ἦτο ν' ἀναφέρω τὰ πάντα εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα. Ἀνδιηρχόμην διὰ τῆς Δόλης ἢ τοῦ Βεζανσῶν, ἐπιπτον ἀναγκαίως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατάρχου. Ἡ ἄμαξά μου συνετρίβη, ἡ γέφυρα Μέρυ-Σοῦρ Σέν, ἦτο ἀδιάβατος, καὶ μὲ ἠνάγκασε νὰ κάμω μακρὰν λοξοδρομίαν. Ἐφθασα εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὴν 18, καὶ ἐξέθεσα πιστῶς εἰς τὸν βασιλέα ὅλα ὅσα εἶχον ἰδεῖ.

Ὁ στρατάρχης. Ὁ Κ. Βουρμόντ εἶπεν ὅτι ἐφόρουν εἰς τὸ Λόνς-Λέ-Σωλνιὲ τὴν πλάκα τὴν ἔχουσιν τὴν εἰκόνα τοῦ Ναπολέοντος· τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Ἐφόρουν μέχρι τῶν Παρισίων τὰ παράσημα τοῦ βασιλέως. Μὲ ὑπεθέτετε λοιπὸν οὐτιδανόν τινα ἄνθρωπον! καὶ θὰ εἶχον ἀναχωρήσει ἐκ Παρισίων, ὅπως

ἰσχυρίσθησαν οἱ ὑπουργοί, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ προδώσω τὸν βασιλέα; Ἀνποῦμαι ὅτι ἄνθρωπος εὐφυῆς προσφεύγει εἰς μέσα τόσον ψευδῇ καὶ τόσον ποταπά. Εἶναι ἀληθῶς ἀγενὲς νὰ κάμνῃ τις τοιαύτας ὑποθέσεις.

Ὁ Κ. Βελλάρ. Παρακαλῶ τὸν Κ. πρόεδρον νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κ. στρατάρχην ἂν τυχὸν ἀνεφύη προσωπικὴ τις ἔρις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μάρτυρος.

Ὁ στρατάρχης. Καμμία.

Ὁ Κ. πρόεδρος. Ὁ Κ. κόμης Βουρμόντ ἐξηκολούθησε νὰ ὑπηρετῇ;

Ὁ στρατάρχης. Παρηκολούθησεν ἐπ' ὀλίγον τὴν πορείαν τοῦ στρατοῦ καὶ ἔπειτα ἐδραπέτευσεν.

Ὁ Κ. πρόεδρος. Διὰ τί συμπεριλάβετε τὸν στρατηγὸν Βουρμόντ ἐν τῇ διαταγῇ περὶ τῆς συλλήψεως ἀξιωματικῶν τινων;

Ὁ στρατάρχης. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐδόθη ἐν Ὠξέρρῃ, πλὴν δὲν συνέλαβον κανένα. Ἡ διαταγὴ αὕτη εἶχε δοθῇ παρὰ τοῦ Βοναπάρτου. Ὁ Κ. Βουρμόντ ἐγένετο ἀφανὴς εἴτε ἐντρεπόμενος εἴτε κινούμενος ἀπὸ αἰσθημάτων τοῦ ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω· τὸ πρᾶγμα ὅμως εἶναι ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποσκίρτησίν μου.

Ὁ Κ. Βερρυέ. Ἀς μᾶς εἰπῇ ὁ Κ. Βουρμόντ εἰς τίνα πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ διαταγὴ τοῦ νὰ βαδίσῃ ὁ στρατὸς κατὰ τμήματα;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Εἰς τὸν ὑπουργὸν τοῦ πολέμου.

Ὁ στρατάρχης. Ὑμεῖς ἐφέρατε τὴν διαταγὴν ταύτην καὶ ἐπετηρήσατε τὴν ἐκτέλεσίν της. Εἶναι περίεργον νὰ μάθωμεν τοῦλάχιστον πῶς θέλουν ν' ἀποδώσουν εἰς ἐμὲ τὴν τοιαύτην διαταγὴν.

Ὁ Κ. Βερρυέ. Συγχωρήσατέ με, Κ. πρόεδρε, νὰ ἐρωτήσω τὸν Κ. Βουρμόντ ὅστις ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπῆγεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Ὀπλων ἀπὸ ἀπλὴν περιέργειαν, ἂν πάλιν ἡ περιέργεια τὸν ἔκαμε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ συμπύσιον τὸ δοθὲν εἰς τὸ ἐπιτελεῖον παρὰ τοῦ Κ. στρατάρχου μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκήρυξεως.

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Ἐπρεπε ν' ἀπο-

μακρύνω πᾶσαν ὑπόνοιαν καὶ νὰ ἐμποδίσω τὴν σύλληψίν μου. Ὁ στρατάρχης ἀνησύχει δι' ἐμέ, ἔστειλε συχνὰ ἀξιωματικούς διὰ νὰ μάθῃ τί ἔμελλον ν' ἀποφασίσω· ἐγὼ δὲ εἶχον ἀνάγκην νὰ ἐκτελέσω τὸν σκοπὸν μου.

Ὁ στρατάρχης. Δὲν διέταξα τὴν σύλληψιν κανενὸς, ἀφῆκα ὅλους ἐλευθέρους. Δὲν ἐκάματε πρὸς ἐμέ καμμίαν ἀντίρρησην, μήτε κανεὶς ἄλλος. Ὁ Κ. συνταγματάρχης Δουβαλὲν ἦλθε καὶ μ' ἐνεχείρισε τὴν παραίτησίν του· αὐτὸς μόνος ἐφέρθη ὡς ἔντιμος ἀνὴρ. Ὑμεῖς εἴχετε μεγάλην στρατιωτικὴν ἐξουσίαν· ἠδύνασθε νὰ διατάξετε τὴν σύλληψίν μου καὶ θὰ ἐπράττετε καλῶς· ἂν δὲ μ' ἐφονεύετε, θὰ προσεφέρετε εἰς ἐμέ μεγάλην ὑπηρεσίαν καὶ ἴσως τοῦτο ἦτο τὸ καθήκόν σας!...

Τοῦ Κ. Βουρμόντ εἰπόντος ὅτι ὁ Βοναπάρτης ἦτο ἤδη εἰς τὸ Λυὼν τὴν 15 μὲ 5,000 ἀνδρῶν, «Διατί ν' ἀπατῶμεν τὸ κοινὸν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν;» ἀνακράζει ὁ στρατηγὸς, «ὅλοι γνωρίζουν ὅτι εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του 14,000 ἀνδρῶν, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν στρατιωτῶν οἵτινες ἐπορεύοντο πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν καὶ παμπόλλων ἀξιωματικῶν ἡμιμίσθων. Ἐβλεπα τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἀφευκτον· θὰ ἐχρειάζετο νὰ πατήσωμεν ἐπὶ 60,000 γαλλικῶν πτωμάτων.»

Ὁ Κ. πρόεδρος, πρὸς τὸν μάρτυρα. Πιστεύετε ὅτι ὁ στρατάρχης θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἀντίστασιν τινα κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ναπολέοντος; Θὰ ἠδύνατο νὰ συνάψῃ μάχην;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Ἐκ τοῦ πρώτου βήματος θὰ ἐξηρτῶντο τὰ πάντα. Ἄν ὁ στρατάρχης ἤρπαζεν ἐν ὄπλῳ καὶ ἐπετίθετο πρῶτος, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὸ παράδειγμά του ἦθελε φέρεи ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα, διότι κανεὶς δὲν εἶχε πλειότερον κράτος εἰς τὰ πνεῦμα τοῦ στρατοῦ. Ἐν τούτοις δὲν τολμῶ νὰ διαβεβαιώσω ὅτι θὰ ἐνίκα· ἡ ἔκβασις τοῦ πράγματος θὰ ἐξηρτᾶτο ἀπὸ στρατιωτικὰς συνδυασμοὺς ὡς πρὸς τοὺς ὁποίους μόνον εἰκασίας δύναται τις νὰ κάμῃ.

Ὁ στρατάρχης. Ὅ,τι λέγετε ἦτο ἀδύνατον. Θὰ τὸ ἐκάμνετε ὑμεῖς; Δὲν φρονῶ ὅτι ἔχετε μήτε ἀρκετὴν σταθερότητα, μήτε ἀρκετὴν ἱκανότητα.

Ὁ Κ. Πρόεδρος. Τέλος πάντων ἐρωτῶμεν, ἂν ὁ στρατάρχης θὰ ἠδύνατο (ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὴν προκήρυξίν του) νὰ κάμῃ τὰ στρατεύματά του νὰ βαδίσωσι κατὰ τοῦ Βοναπάρτου;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Θὰ ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ὅσα ἦσαν ἀκόμη εἰς Πολινὺ, εἰς Λὼνς-Δεζωλνιὲ καὶ εἰς Σαιντ-Ἀμούρ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον λάβει ἀκόμη τὰ σημείον τῆς ἀνταρσίας.

Ὁ Κ. Δουπέν. Ὁ κύριος στρατάρχης μίαν μόνον φορὰν σᾶς ἀνέγνωσε τὴν προκήρυξιν;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Τὴν ἀνέγνωσε καὶ δευτέραν.

Ὁ Κ. Δουπέν. Ἐρωτῶ ἐὰν, ὅταν τὴν ἀνέγνωσεν ἐκ δευτέρου, ὑμεῖς ἠξεύρετε τί ἔμελλενὰ πράξῃ ὁ Κ. στρατάρχης;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Ἀναμφιβόλως.

Ὁ Κ. Δουπέν. Ἐλάβετε μέτρα τινὰ ἐναντία εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον οὗτος ἠθέλε νὰ παραγάγῃ;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Δὲν ἔλαβον τὸν ἀναγκαῖον πρὸς τοῦτο χρόνον.

Ὁ Κ. Δουπέν. Πῶς ἠξεύρετε λοιπὸν ὅτι τὰ στρατεύματα ἐκλινον πρὸς τὸν βασιλέα;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐγγυηθῶ περὶ τούτου.

Ὁ Κ. βαρὼνος Σεγῆρος. Ἐρωτήσατε, Κ. πρόεδρε, ἂν δὲν συνελήφθη ἀξιωματικὸς τις τὴν 15 κατὰ διαταγὴν τοῦ κατηγορουμένου;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Εἶχα ἀκούσει ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ἔλεγε νὰ παραδοθῶμεν εἰς τὸν Βοναπάρτην· διέταξα τὴν σύλληψίν του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο στρατιωτικὸς ἀξιότιμος, διέταξα μόνον νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς Βεζανσών.

Ὁ Κ. βαρὼνος Σεγῆρος. Διατί δὲν διετάξετε νὰ συλλάβωσι τοὺς ἀποστόλους τοῦ Βοναπάρτου;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Δὲν ἔμαθον τὴν ἀφίξιν των εἰμὴ ἀφοῦ ὁ στρατάρχης μὲ ἐπληροφόρησε περὶ αὐτῆς.

Ὁ στρατάρχης. Τρώντι ἀξιωματικός τις συνελήφθη κατὰ τὴν 13 καταγελλθεὶς ὑπὸ τοῦ Κ. Βουρμόντ, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλάβωμεν τοὺς ἄλλους. Ἀμφιβάλλω μάλιστα ἂν καὶ αὐτὸς ὠδηγήθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βεζανσών.

Ὁ Κ. Βερρύέ. Ἰκετεύομεν τὸν Κ. πρόεδρον νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Κ. Βουρμόντ ποῖον ἀποτέλεσμα παρήγαγεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς προκηρύξεως;

Ὁ Κ. Βουρμόντ. Οἱ στρατιῶται ἔκραζον: Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ! οἱ ἀξιωματικοὶ ἦσαν ἐμβρόντητοι.

Ὁ Κ. Βερρύέ. Ἄς ἐρωτηθῇ ὁ Κ. Βουρμόντ ἂν ἔκραξε: Ζήτω ὁ βασιλεὺς!

Θόρυβοι ἀκούονται, πολλοὶ πατρίκιοι ταρασσονται καὶ κρίζουν πρὸς τὸν δικηγόρον. «Τὸ ἐρώτημα εἶναι ὅλως ἄτοπον,» ἀναφωνεῖ ὁ κόμης Μολέ. «Ταῦτα εἶναι προσωπικότητες αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ περισταλῶσι,» προσθέτει ὁ Κ. Φρανδεβίλ.

Ὁ Κ. μαρκέσιος Βολσιέ. Μαθὼν τὴν εἴσοδον τοῦ Βοναπάρτου εἰς τὸ Λυών, ὁ στρατάρχης ἠγανάκτησε διὰ τὴν ἀδεξιότητα τῶν κατ' αὐτοῦ ληφθέντων μέτρων. Προσέθεσεν: «Ἄν εὕρισκόμεν πλησίον τῆς Α. Υ. τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως, θ' ἀνέβαινον εἰς τὸ ὄχημά του καὶ θὰ τῷ ἔλεγον: Ἄς βαδίσωμεν, ὑψηλότετε, πρέπει νὰ πορευθῶμεν εἰς τὰς ἐμπροσθοφυλακάς· τοῦτο εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ ν' ἀντιταχθῶμεν ὅπως οὖν εἰς τὰς προόδους τοῦ Βοναπάρτου.» Ὁ στρατάρχης ὠμίλησεν ἔπειτα περὶ τῶν ιδιαιτέρων λόγων δυσारेσκείας τοὺς ὁποίους εἶχε, καὶ περὶ τῶν ταπεινώσεων τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποστήεῖς τὴν αὐλὴν ἢ κυρία στραταρχίς. Ἐπειτα ὠμίλησεν ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν αἰτίων τῆς δυσारेσκείας τοῦ στρατοῦ καὶ περὶ τῆς διαγωγῆς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ τηρήσωσι πρὸς αὐτόν. Ὁ μάρτυς ἐκθέτει ἐπὶ τέλους τὰ συμβάντα τῆς 14, τὰ ὁποῖα εἶχε μάθει παρ' ἀνθρώπων παρευρεθέντων εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκηρύξεως ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Λόνς-Δὲ-Σωλνιέ. Ἀφοῦ ἔμαθεν ὅλας τὰς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ἀναγομένας λεπτομερείας, ἀπεφάσισε ν' ἀποσυρθῇ. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του εἶδε

τὸν στρατάρχην ὅστις δὲν παρεμπόδισε διόλου τὴν ἀναχωρήσιν του. Τὸν προσεκάλεσε μόνον νὰ ὀρίσῃ μεταξὺ τῶν ἐγκρίτων πολιτῶν ἐκεῖνον ὅστις ἔπρεπε νὰ τὸν διαδεχθῇ διὰ νὰ διοικήσῃ τὸν νομὸν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ πρεσβύτερος τῶν νομαρχιακῶν συμβούλων ἀνέλαβεν, ἂν καὶ μετὰ πολλῆς δυσारेσκείας, τὴν διοίκησιν τοῦ νομοῦ.

Πρὸ τῶν μέτρων τούτων, ὁ Κ. Βολσιέ εἶχε λάβει ἐπιστολὴν τοῦ στρατάρχου ἐν τῇ ὁποίᾳ αὐτὸς τὸν διέταττε νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ διοικῇ τὸν νομὸν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὸν ἐβεβαίωεν ὅτι καμμία σύλληψις δὲν ἤθελε γίνεαι καὶ ὅτι τὰ πάντα ἤθελον διεξαχθῇ εἰρηνικῶς.

Ὁ στρατάρχης, πρὸς τὸν μάρτυρα. Ἐνθυμούμαι τρώντι ὅτι ἔσχον μεθ' ὑμῶν συνδιάλεξίν τινα εἰς τὸ Λόνς-Δὲ-Σωλνιέ, ἀλλ' αὕτη διήρκεσε δέκα λεπτὰ τὸ πολὺ καὶ βεβαίως θὰ παραδεχθῇ ἕκαστος ὅτι εἶχα τότε πολὺ σπουδαιότερα πράγματα νὰ κάμω παρὰ τὸ νὰ δίδω εἰς ὑμᾶς τὸσον ἐκτεταμένας ἐξηγήσεις. Ὅπως δὴποτε κηρύττω ὅτι ἠρνήθητε νὰ ὑπηρετήσετε τὸν αὐτοκράτορα.

Ὁ Κ. Βολσιέ τελειώνει τὴν κατάθεσιν του λέγων ὡς καὶ ὁ Κ. Βουρμόντ ὅτι τὴν 14 ὁ στρατάρχης, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκηρύξεώς του, ἐφόρει τὸν αἶτον τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς.

Ὁ στρατάρχης. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη ἀντίκειται εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἐκατὸν χιλιάδες μαρτύρων θὰ ὁμολόγουν ὅτι ἦτο ψευδής.

Ὁ Κ. βαρὼνος Καπέλλης καὶ ὁ Κ. κόμης Γενετιέρης καταθέτουσι περίπου τὰ αὐτὰ ὡς ὁ Κ. Βουρμόντ.

Ὁ Κ. Γκριζὼν λοχαγός. Ἦτο εἰς τὸ Λανδὼ ὅταν ὁ στρατάρχης ἔφθασεν ἐκεῖ ἐντὸς τοῦ ἀπριλίου ἐπιθεωρῶν τὴν ἄλυσσον τῶν στρατευμάτων κατὰ διαταγὴν τοῦ Βοναπάρτου. Καταθέτει ὅτι ὁ στρατάρχης συναθροίσας τοὺς ἀξιωματικούς ἐκλείσε τὴν θύραν τῆς οἰκίας ὅπου εἶχον συναθροισθῇ καὶ εἶπεν: «Ἐλπίζω ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ μήτε ξένοι μήτε κατάσκοποι.» ἔπειτα δὲ ἐξέφερεν

ἀπείρους ὕβρεις κατὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Ὁ στρατάρχης. Στρατάρχης τῆς Γαλλίας, ἥ καὶ ἀξιωματικὸς ὅστις δήποτε, ν' ἀφαιρέσῃ τὰς κλεῖδας ἐνὸς μέρους ὅπου εἶναι συνηθροισμένοι ἀξιωματικοί! . . . τοῦτο εἶναι ὅλως ἀπίθανον. Δὲν εἶπα τίποτε ὑβριστικὸν διὰ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν· αἱ μυστικαὶ ὁδηγίαι τοῦ Βοναπάρτου μᾶς παρήγγελλον ῥητῶς νὰ σεβασθῶμεν ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, νὰ διευκολύνωμεν τὴν φυγὴν των καὶ ν' ἀπέχωμεν πάσης ἀπρεποῦς συμπεριφορᾶς πρὸς αὐτά. Ἀγνοῶ, Κ. ἀξιωματικέ, ἀπὸ ποῖον ἐστάλητε διὰ νὰ με καταγγείλετε, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω ὅτι οἱ ἰσχυρισμοί σας δὲν ἔχουν καὶ πιθανότητά τινα.

Ὁ μάρτυς. Εἶπατε λόγους ὑβριστικούς κατὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τοὺς ὁποίους δὲν τολμῶ νὰ ἐπαναλάβω, εἶπατε ὅτι πολλοὶ στρατάρχαι εἶχον διανοηθῇ νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν δημοκρατίαν.

Ὁ στρατάρχης. Δὲν ἔχω μήτε παρατήρησιν μήτε ἀπόκρισιν νὰ κάμω.

Εἰς ἄλλος μάρτυς, ὁ λοχαγὸς Κὰς, ἐπαναλαμβάνει τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ προηγηθέντος μάρτυρος.

Ὁ Κ. Καλλοέ, χρυσοκεντητῆς καὶ ἀδαμαντοπώλης, κηρύττει ὅτι μόνον τὴν 25 μαρτίου αἱ πλάκες καὶ τὰ παράσημα τοῦ στρατάρχου τῷ ἐστάλησαν διὰ νὰ προσθέσῃ εἰς αὐτὰ τὰ αὐτοκρατορικὰ ἐμβλήματα καὶ δεικνύει πρὸς ἀπόδειξιν τὸ κατάστιχόν του.

Ὁ Κ. Βαταρδῆς συμβολαιογράφος, κηρύττει ὅτι παρ' αὐτοῦ ἔμαθεν ὁ στρατάρχης τὴν ἀπόβασιν τοῦ Βοναπάρτου εἰς Κάννας. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ὁ στρατάρχης ἔδειξε μεγίστην ἐκπληξιν καὶ θλίψιν. «ὦ! δυστυχὴς πατρίς μου! εἶπε. Τί ἔρχεται νὰ κάμῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις δὲν ἔχει νὰ μᾶς φέρῃ ἄλλο τι εἰμὴ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον; Ἄν δὲν ἐστηρίζετο εἰς διχονοίας καὶ εἰς μίση, δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ πατήσῃ τὸ γαλλικὸν ἔδαφος.»

Ὁ Κ. δούξ τοῦ Μαγέ. Καταθέτει, ἀφοῦ διηγεῖται συντόμως τὴν ἰδίαν ἐαν-

τοῦ διαγωγὴν κατὰ τὰ συμβάντα τοῦ μαρτίου, ὅτι ἀφῆκε τὸν στρατάρχην εἰς Λὼνς-Λὲ-Σωλνιὲ διατεθειμένον εὐνοϊκώτατα πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ βασιλέως. Προσθέτει· «Ὁφείλω ἀκόμη χάριν τῆς ἀληθείας νὰ κηρύξω ὅτι ἤκουσα τὸν Κ. στρατάρχην νὰ δίδῃ τὰς μᾶλλον ἐνθαρρυντικὰς διαταγὰς καὶ νὰ λέγῃ αὐτολεξεί πρὸς τὸν Κ. κόμητα Βουρμόντ. «Ἐμπρὸς, φίλτατέ μου στρατηγέ, πρέπει νὰ βαδίσωμεν κατὰ τοῦ Βοναπάρτου· θὰ ἡμεθα ἴσως ὀλιγαριθμότεροι, ἀλλὰ θὰ πολεμήσωμεν καλῶς, καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν θὰ τὸν κτενίσωμεν.

Ὁ Κ. στρατηγὸς κόμης Φίλιππος Σεγῆρος. Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω πολὺ τὸν Κ. πρίγκηπα τῆς Μοσχόβας· τὸν εἶδον τὴν 7 μαρτίου, μὲ εἶπεν ὅτι ἐπορεύετο νὰ πολεμήσῃ τὸν Ναπολέοντα καὶ μ' ἐπεφόρτισε κατὰ τὴν ἀπουσίαν του νὰ λάβω διάφορα στρατιωτικὰ μέτρα. Πᾶν ὅ,τι ἤκουσα ἐκ τοῦ στόματος του ἦτο ἄξιον τοῦ Γάλλου στρατηγού ὅστις ἐδόξασε τὴν πατρίδα του εἰς εἴκοσι πολέμους.

Ἡ Κ. Μωρύ. Εἰς τὸ Διζὼν τὴν 16 ἢ τὴν 17 μαρτίου, ἰταλὸς τις, ὁ κόμης Βιάνος, ὅστις εἶδε τότε τὸν στρατάρχην, τὸν ἤκουσε νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς ἀνησυχίας του, περὶ τῆς μεταμελείας του, νὰ καταρᾶται τὰς δυσκόλους περιστάσεις εἰς ἃς εὐρίσκετο καὶ νὰ προσθέτῃ ὅτι τὸ αἶσθημα τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος εἶχεν ὑπερτερήσῃ παρ' αὐτῷ πάσης ἄλλης σκέψεως.

Ὁ Κ. Βουρσιλιὰκ ἑπαρχὸς τοῦ Πολινύ. Εἶδον τὸν στρατάρχην πρὸ τῆς ἀποσκιρτήσεώς του. Μ' ἐδέχθη καὶ μ' ἐπρότεινε νὰ θέσῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου τοὺς ἐθνοφύλακας καὶ νὰ δώσῃ ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα τῆς ἀντιστάσεως. Τὸν ἤκουσα νὰ παραπονῇται κατὰ τοῦ βασιλέως, κατὰ τοῦ Κ. καὶ κατὰ τῆς Κ. Βλακᾶ διὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς αὐλῆς ἀπόρριψιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἀρχαίας φρουρᾶς.

Ὁ στρατάρχης. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς περὶ τῆς ἀρχαίας φρουρᾶς λόγους μου, ὀφείλω νὰ δώσω ἐξήγησιν τινα.

Ναί, εἶπον εἰς τὸν βασιλέα ὅτι ἦτο πολυ-
τικὸν καὶ γενναϊόφρον νὰ τὴν προση-
λώσῃ εἰς ἑαυτὸν, ὅτι αὕτη εἶχε δικαιο-
ματα νὰ φρουρῇ τὸ ἄτομόν του, ὅτι ἡ
φρουρὰ ἦτο ἡ ἀνταμοιβὴ ὅλου τοῦ στρα-
τοῦ καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν καταστρέ-
ψουν. Τὴν ὁμιλίαν ταύτην τὴν ἔκαμα
εἰς τὴν Κορπιέννην κατὰ τινα στιγμὴν
ὅτε ἡ Μεγαλειότης του εὐηρεστεῖτο νὰ
δείξῃ πρὸς ἐμὲ ἰδιάζουσαν ἐμπιστοσύ-
νην. Ὁ Βοναπάρτης τὸ ἔμαθε καὶ μὲ
εἶπε βραδύτερον· « Ἄν ὁ βασιλεὺς εἶχεν
ἀκολουθήσει τὰς συμβουλὰς σας, ποτὲ
δὲν θὰ ἐπάτουν τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας. »

Ὁ ἀντιστράτηγος κόμης Χε-
δλέ. Εἰς τοὺς νομοὺς τοὺς τεθειμένους
ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μου καὶ εἰς τὰς πέριξ
αὐτῶν ἐπαρχίας, τὸ ἀνταρτικὸν κίνημα
ἦτο γενικόν. Δὲν ἠδύνατό τις νὰ βασισθῇ
μήτε εἰς τοὺς στρατιώτας μήτε εἰς τοὺς
κατοίκους. Τὸ κόμμα τοῦ βασιλέως ἦτο
ἐλαχίστη τις μειονοψηφία. Τὰ αὐτὰ συν-
έβαινον ὡς νομίζω εἰς τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ
στρατάρχου. Οἱ κάτοικοι ἦσαν παρω-
ρισμένοι καὶ διατεθειμένοι νὰ ἐνωθῶσι
μὲ τὸν Βοναπάρτην.

Ὁ στρατάρχης πρίγκηψ τοῦ
Ἐκμουλ (Δαβού) δίδει ἐπὶ τῇ προσκλή-
σει τοῦ Κ. Βερρυνέ, ἐξηγήσεις τινὰς περὶ
τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 ἰουλίου συνθηκο-
λογίας τῶν Παρισίων καὶ περὶ τοῦ 12 ἄρ-
θρου αὐτῆς τοῦ ἐγγυωμένου τὴν ἀσφά-
λειαν τῶν προσώπων, ὁποῖαι καὶ ἂν ἦσαν
ἄλλοτε αἰγνώμαί των καὶ ἡ προηγουμένη
διαγωγὴ των. Προσθέτει ὅτι ἂν αἱ ἐγγυή-
σεις αὗται δὲν εἶχον δοθῇ, αὐτὸς εἶχεν
ἀξιόλογον στρατὸν εὐδιάθετον νὰ πολε-
μήσῃ, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ πολυαρίθμου
πυροβολικοῦ καὶ ἔχοντα ὑπὲρ ἑαυτοῦ
ὅλας τὰς πιθανότητας ὅσας δύναται νὰ
προῖδῃ πᾶς ἀνώτατος στρατηγός. Ἄλλ'
ὅταν ὁ Κ. Βερρυνέ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν μάρ-
τυρα νὰ εἶπῃ ποῖον ἀποτέλεσμα ἔπρεπε
νὰ ἔχῃ κατὰ τὴν ιδέαν του τὸ ἄρθρον 12,
ὁ Κ. Βελλὰρ ἀντέστη εἰς τὸ ν' ἀποκριθῇ
ὁ πρίγκηψ εἰς παρομοίας ἐρωτήσεις καθὼ
ἀλλοτρίας εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

Ὁ κατάλογος τῶν μαρτύρων ἐξηντλή-

θη. Τί νὰ εἰπώμεν περὶ τῶν μαρτυριῶν
τούτων! Ὅπόσον θλιβερὸν θέαμα παρου-
σιάζουσιν αἱ ἀνανδρίαὶ καὶ μνησικακίαι
αὗται! Ἄν ἦτό τις δίκαιος, εἰλικρινὴς,
θὰ ὑπέπιπτεν εἰς δυσμένειαν. Διὰ τοῦτο
ὁ κόμης Σὲ δὲν θ' ἀπαντήσῃ εἰμὴ μὲ
τρόπον ἐπαμφοτερίζοντα ὡς πρὸς τὴν
μωρὰν συκοφαντίαν τῶν πεντακοσίων
χιλιάδων φράγκων. Διὰ τοῦτο ὁ μαρκέ-
σιος Βολσιέ καὶ ὁ βαρώνος Καπέλλης
θὰ κατασυντρίψωσι τὸν κατηγορούμενον
ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῆς τῆς ἄλλης συκο-
φαντίας τῆς ἀναγομένης εἰς τὰ ἐκ προ-
καταβολῆς ἡτοιμασμένα αὐτοκρατορικὰ
παράσημα. Θὰ χρειασθῇ ὥστε τίμιός
τις ἡδωμαντοπώλης νὰ ἔλθῃ νὰ δώσῃ εἰς
τοὺς ἀνθρώπους τούτους μάθημα εὐτολ-
μίας καὶ εἰλικρινείας. Ὁ Κ. Καίλλοε, ὁ
δουξ τοῦ Μαγέ, ὁ στρατηγὸς κόμης Σε-
γῆρος καὶ δύο τρεῖς ἄλλοι μάρτυρες
κατ' ὀρθωσαν μόνον ν' ἀποφύγῃ τὴν ὀρ-
μὴν τῶν κακοήθων παθῶν.

Ὅσον διὰ τὸν Βουρμόντ, ἡ διαγωγή
του ἦτο διαγεγραμμένη ἐκ τῶν προτέ-
ρων. Ὁ προδότης τῆς 15 ἰουνίου, ὁ αὐ-
τιδανὸς ἄνθρωπος ὅστις ἐξηκολούθησε
νὰ ὑπηρετῇ τὸν Ναπολέοντα διὰ νὰ εὐ-
ρεθῇ εἰς θέσιν νὰ ἐκθέσῃ τὰ πάντα εἰς
τὸν βασιλέα, δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ
εἰμὴ ὅπως ὠμίλησεν ἐνώπιον τῆς βου-
λῆς τῶν πατρικίων. Δισθάνεται ἑαυτὸν
περιφρονούμενον καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀκόμη
τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ὑπηρετεῖ,
καὶ εἶναι εὐκόλον ν' ἀνακαλύψῃ τις τὴν
περιφρόνησιν ταύτην εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν
ἐρωτήσεις τοῦ σφραγιδοφύλακος Δαμ-
βρύ. Καὶ ἀληθῶς μὲ πόλιν ὑπόκωφον
λύσσαν, μὲ πόλιν χολοβαφῇ μνησικα-
κίαν ὁ Βουρμόντ κατασυντρίβει διὰ τῶν
ψευδολογιῶν τοῦ τὸν ἄνθρωπον πλησίον
τοῦ ὁποίου ἔπαιξε πρόσωπον κατασκό-
που καὶ προκαλεστοῦ εἰς τὸ ἔγκλημα!

Ἄλλὰ καὶ τί πρέπει νὰ στοχασθῶμεν
περὶ τοῦ Κ. Βελλὰρ ἐρωτώντος ἂν ἔρις
τις ἀνεφύῃ μεταξὺ τοῦ μάρτυρος καὶ τοῦ
κατηγορουμένου; Τοῦτο εἶναι ἀνοησία
προερχομένη ἐξ ἀγνοίας καὶ συμβιβά-
ζεται ἐξαίρετα μὲ τὴν γνώμην τοῦ δικα-
νικοῦ τούτου ἀνδρὸς περὶ τῆς πιθανότη-

τος τοῦ νὰ νικήσῃ ὁ Νέϋ πολεμῶν τὸν Ναπολέοντα. Ὁ Κ. Βελλὰρ φαίνεται ν' ἀγνοῇ ὅτι ὁ Βουρμὸντ εἶχεν ἐπὶ τοσοῦτον ὑποκλέψει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ στρατάρχου, ὅτι τοσοῦτον ἐστηρίζετο εἰς τὴν γενναιοφροσύνην του ὥστε, ὅταν ἠθέλησε νὰ νικήσῃ τὰς δυσπιστίας τοῦ Ναπολέοντος καὶ τοῦ Δαβού, εἰς τὸν Νέϋ προσέφυγεν ἵνα διὰ τῆς μεσιτείας του γίνωσι δεκταὶ αἱ ὑπηρεσίαι του παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Βουρβόνων, ὁ Βουρμὸντ δὲν ἐπέτυχεν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πεζικοῦ τοῦ ἑαυτοῦ σώματος εἰμὴ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Νέϋ, καὶ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης ἐγγυήθη εἰς τὸν Ναπολέοντα καὶ εἰς τὸν Δαβὺ περὶ τῆς πίστεως τοῦ ἀνθρώπου ὅστις δὲν ἐξήτει νὰ λάβῃ τὴν ἀρχηγίαν ἐνὸς στρατοῦ εἰμὴ διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ σχέδιον τῆς μελλούσης ἐκστρατείας!

Ἐπάρχουσι μεταξὺ τῶν μαρτύρων δύο λοχαγοὶ οἵτινες ἀτιμάζουσι τὰς ἐπωμίδας των, καθιστάμενοι συνένοχοι γελοίας συκοφαντίας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἶναι ἀπλοῖ συκοφάνται, δὲν εὐηργετήθησαν ποσῶς παρὰ τοῦ κατηγορουμένου, δὲν τῷ ὀφείλουσι καμμίαν ἐγνωμοσύνην καὶ ἐξασκοῦσι τὸ ἐπάγγελμά των. Ἡ διαγωγὴ τοῦ Βουρμὸντ εἶναι βδελυροτέρα ἀκόμη παρὰ τὴν τῶν δύο τούτων ἀνθρώπων.

Ἐν τούτοις ὁ Κ. Βελλὰρ λαμβάνει τὸν λόγον διὰ νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὴν κατηγορίαν. Παριστᾷ τὸ ἔγκλημα ὡς συνιστάμενον εἰς τὴν προκήρυξιν τῆς 14 μαρτίου καὶ περαίνει τὴν ἀγόρευσίν του ὡς ἐφεξῆς.

«Κύριοι, εἰκοσιπέντε ἔτη ταραχῶν καὶ πολιτικῶν καταιγίδων ἐξησθέμισαν ὑπερβαλλόντως τὰ ἀξιώματα τῆς ἠθικῆς· κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους μάλιστα, τὰ ἀξιώματα ταῦτα συχνότατα παρεγνωρίσθησαν· πόσοι ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν αἰτιώμεν καὶ τῶν ὁποίων αἱ παρεκτροπαὶ δικαιολογοῦνται ὅπως οὖν ἐκ τῶν περιστάσεων ἀπεμακρύνθησαν ἐκ τῶν καθηκόντων των! Ἀλλ' ἂν μᾶς ἦναι εὐάρεστον νὰ

ζητῶμεν δικαιολογίας τινὰς διὰ σφάλματα προελθόντα ἐκ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, εἶναι θλιβερότατον καὶ ἀλγεινóτατον ν' ἀπαντῶμεν μεταξὺ τῶν ἀληθῶν ἐνόχων ἓνα τῶν ἐπιφανῶν ἐκείνων πολιτῶν οἵτινες ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐδόξασαν τὴν Γαλλίαν καὶ νὰ τὸν εὐρίσκωμεν εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν πολεμιστῶν μας τῶν ὁποίων ὁ βίος ὀλόκληρος ὥφειλε νὰ συγκροτῇται ἐκ τῆς τιμῆς.

»Καὶ τῶντι, ἂν κατὰ πρῶτον ὁ κατηγορούμενος εἶχε φοβηθῇ τὸν κίνδυνον, δὲν τῷ ἔμενευ ἄλλο καταφύγιον ὀλιγώτερον ἐνδοξον ὅμως παρ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡ φύσις αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῷ ὑπεδείκνυε· καὶ δὲν ὥφειλε τοῦλάχιστον ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον διὰ νὰ τηρήσῃ ἐκεῖ εὐλαβῶς τὴν πίστιν τὴν ὅποιαν εἶχεν ὁμόσει;

»Παύω, κύριοι, καὶ ἀφίνω εἰς τὰς ὑμετέρας συνειδήσεις τὴν φροντίδα νὰ ἐκτιμήσωσι τὰς ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἐγγράφῳ περιεχομένας αἰτιάσεις.

»Ἐπιφυλάττομαι δὲ ν' ἀπαντήσω εἰς ὅσας δικαιολογίας ἤθελε προτείνει ὁ κατηγορούμενος.»

Τὴν 6 δεκεμβρίου, ὁ Κ. Βερρὺνέ ὁ πατὴρ ἀπήγγειλε τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ στρατάρχου. Τίποτε νέον εἰς τὴν ἀγόρευσιν αὐτοῦ, ἥτις καταπολεμεῖ σχοινοτενῶς τὴν προμελέτην του. Τὰ πάντα περιορίζονται, εἰς τὸν λόγον του, εἰς ἀνωφελῆ σοφιστεῖαν ταπεινοῦσαν τὸν κατηγορούμενον διὰ τῆς σμικρύνσεως τῆς ὑποθέσεως. Εἶδομεν ἤδη ἐν τῇ ἐρωτήσῃ, τὴν ὅποιαν ὁ Κ. Βερρὺνέ ἀπέτεινεν εἰς τὸν Δαβὺ, τὸ κυριώτατον ἐπιχείρημα τῆς ὑπερασπίσεως. Ὁ Κ. Βερρὺνέ ἀναπτύσσει αὐτὸ διὰ μακρῶν. Κατ' αὐτὸν, τὸ ἄρθρον 12 προστατεύει τὸν στρατάρχην ὡς καὶ ὅλους ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην θέσιν. Τὸ νὰ καταδιώκεται σήμερον διὰ τὰς γνώμας του καὶ διὰ τὴν προτέραν του διαγωγὴν, ἰσοδυναμεῖ μὲ ἄμεσον διαγραφὴν τῆς συμβάσεως τῆς 3 ἰουλίου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων ἐγγυήσεων. Τοῦτο δὲν εἶναι ἐπιχείρημα, ἀλλὰ σόφισμα. Καὶ ἀληθῶς, τίς δὲν βλέπει ὅτι ἡ σύμβασις αὕτη, ἡ μᾶλλον,

διὰ τὰ δώσωμεν εἰς αὐτὴν τὸ ἀληθές της ὄνομα, ἢ στρατιωτικὴ αὕτη συνθηκολόγησις, δὲν ἡδύνατο νὰ ᾔηται ὑποχρεωτικὴ εἰμὴ διὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν δύο στρατῶν, καὶ ὅτι δὲν ἡδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰμὴ εἰς τὴν προσωρινὴν κατάστασιν πρωτευούσης εὐρισκομένης εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ; Ὁ δούξ τοῦ Οὐέλινγκτων ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῆς στραταρχίδος περὶ τῆς εἰς τὸ ἄρθρον 12 βεβαίας ἐρμηνείας, εἶχεν ἀπαντήσῃ μετὰ πλειοτέρας λογικῆς παρὰ γενναιοφροσύνης ὅτι αἱ ἐγγυήσεις αὗται αἱ συστηθεῖσαι μεταξὺ τοῦ νικητοῦ καὶ τοῦ ἡττημένου, προδήλως δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὴν μέλλουσαν κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας.

Ἄν τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῆς ὑπερασπίσεως ἦτο ἀπλοὺν σόφισμα, δὲν εἶχε τοῦλάχιστον τὸν ἀναξιοπρεπῆ χαρακτήρα τοῦ δευτέρου ἐπιχειρήματος τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξεν ὁ Κ. Βερρύνε. Στηριζόμενος εἰς τὴν συνθήκην τῆς 20 νοεμβρίου, ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ Νέϋ γεννηθεὶς εἰς τὸ Σαρλουὶ εἶχε τὴν ιδιότητα τοῦ ξένου καὶ διέφευγεν ἐπομένως τὴν ἀρμοδιότητα τῶν γαλλικῶν νόμων! Εἰς τὰς πρώτας λέξεις τοῦ ἀθλίου τούτου ἐπιχειρήματος, τὸ ὁποῖον ἰσχυροποιεῖ τὴν κατηγορίαν, ὁ Κ. Βελλὰρ ἐγείρεται καὶ λέγει:

«Πρὶν οἱ ὑπερασπισταὶ ἐμπλεχθῶσιν εἰς νέους συλλογισμοὺς πάντῃ ἀλλοτρίους πρὸς τὴν δικαζομένην ὑπόθεσιν, ὀφείλω ν' ἀποφύγω τὸ νὰ προστεθῇ ἐν ἔτι σκάνδαλον εἰς τὰς ὀδυνηρὰς ταύτας συζητήσεις. Εἵμεθα Γάλλοι καὶ μόνον τοὺς γαλλικοὺς νόμους πρέπει νὰ ἐπικαλώμεθα. Εἵχομεν τῶντι προμαντεύσει ὅτι διεννοοῦντο νὰ προβάλωσι τὰς ἐνστάσεις τὰς ὁποίας τώρα ἐτοιμάζονται νὰ ὑποστηρίξωσιν· ἀλλ' ἡλπίσαμεν τὸ ὁμολογῶ ὅτι ὠριμωτέρα σκέψις ἤθελε τοὺς παρακινήσει νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ αὐτὰς· περιεμένομεν διὰ νὰ τοὺς ἀντικρούσωμεν νὰ ἐκτυλιχθῇ ἡ ὑπεράσπισις τοῦ κατηγορουμένου· ἀλλ' ἀφοῦ ὑπομακρύνονται τόσον ἀσυστόλως ἀπὸ τὴν συζήτησιν, ἀφοῦ λησμονοῦσι μάλιστα τὴν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν ἣτις ἀπαγορεύει πᾶσαν συζήτη-

σιν ἐπὶ προδικαστικοῦ ζητήματος, διακηρύττω ὅτι οἱ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως ἀνθίστανται ἀπολύτως εἰς τὸ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐπὶ πλέον οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ κατηγορουμένου ν' ἀπομακρύνονται ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ ζητήματος τὸ ὁποῖον ἡρνήθησαν νὰ συζητήσωσι.»

Ὁ Κ. Δουπὲν ἐμμένει εἰς τὸ ἐπιχείρημα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν ταύτην ὅτι ὁ στρατάρχης εἶναι πάντοτε Γάλλος κατὰ τὸ αἶσθημα.

Ὁ στρατάρχης. Ναὶ, κύριοι, εἶμαι Γάλλος καὶ θὰ κατορθώσω ν' ἀποθάνω ὡς Γάλλος. Μέχρι τοῦδε ἡ ὑπεράσπισίς μου ἐφάνη ἀφινόμενη ἐλευθέρα, ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι παρεμποδίζεται. Εὐχαριστῶ τοὺς γενναιοφρονας ὑπερασπιστάς μου δι' ὅσα ἔπραξαν καὶ δι' ὅσα εἶναι ἔτοιμοι νὰ πράξωσιν· ἀλλὰ τοὺς παρακαλῶ νὰ παύσωσι μᾶλλον νὰ μὲ ὑπερασπίζονται ἐντελῶς παρὰ νὰ μὲ ὑπερασπισθῶσι περιορισμένως· προτιμῶ νὰ μείνω ὅλως ἀνυπεράσπιστος παρὰ νὰ ἔχω ἰνδαλμα μόνον ὑπερασπίσεως. Κατηγοροῦμαι ἐναντίον τῆς πίστεως τῶν συνθηκῶν, καὶ δὲν θέλετε νὰ τὰς ἐπικαλεσθῶ! Πράττω ὡς ὁ Μορὼ, ἐκκαλῶ τὴν δίκην μου εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

Ὁ στρατάρχης δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ ὅποσον ἡ πορεία τῆς ὑπερασπίσεως ἦτο ἀναξία ἑαυτοῦ. Τὸ σφάλμα του ὑπῆρξεν ὅτι ἐγκατέλειπεν ἑαυτὸν καὶ ἐφάνη ὅτι ἀπεδέχετο τὰ ὑπὸ τῶν δικηγόρων ἐπινοηθέντα σοφίσματα. Πόσον ἡ θέσις του θὰ ἦτο ἀπλουστέρα, εἰς πόσῃ ἀμηχανίᾳ θὰ ἔφερε τοὺς ἐχθροὺς του εἰάν ἐκφράζων ἀνυποκρίτως τὴν λύπην του διὰ μίαν παρεκτροπὴν τὴν ὁποίαν συνεμερίσθη ὅλη ἡ Γαλλία, ἡρκεῖτο εἰς τὸ νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν ὡς θῦμα ἐξιλαστήριον, εἰς τὸ ν' ἀνακηρύξῃ καὶ αὐθις τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεων αὐτοῦ καὶ ν' ἀντιτάξῃ εἰς μίαν στιγμὴν ἐξολισθήσεως ὁλόκληρον βίον ἔνδοξον καὶ ἀφοσιωθέντα εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Γαλλίας.

Εἰς τὴν τελευταίαν μόνον στιγμὴν ἐννοεῖ τέλος τὴν ταπεινότητα τοῦ προσώπου τοῦ ὁποῖον τὸν παρεκίνησαν νὰ παίξῃ

ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν του συναθροισθέντων ὅχι διὰ νὰ τὸν κρίνωσιν ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν καταδικάσωσι. Καὶ πάλιν οἱ δικηγόροι του τὸν παρασύρουν καὶ εἰς τελευταῖόν τι σφάλμα. Θὰ παρετήρησε τῶντι ὁ ἀναγνώστης τὴν ἀτυχὴ ταύτην ἐκφρασιν: «Πράττω ὡς ὁ Μορῶ.» Ποτὲ ὁ Νέϋ δὲν θὰ ἔλεγε τοῦτο. Ἡ διαμαρτύρησις του τῆς ὁποίας ἡ ἐν γένει ἔννοια ἦτο εὐγενὴς καὶ ὑψηλὴ, συνετάχθη, ἐκτὸς τῆς πρώτης φράσεως, παρ' ἐνὸς τῶν ὑπερασπιστῶν του.

Οἱ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως δὲν ἔλειψαν νὰ δράξωσι τὴν εἰς αὐτοὺς προσφερομένην πρόφασιν διὰ νὰ δώσωσι πέρας εἰς τὴν συζήτησιν. Μόλις ὁ στρατάρχης εἶχε προφέρει τὰς τελευταίας λέξεις του καὶ ὁ Κ. Βελλὰρ ἠγέρθη.

«Εἶναι καιρὸς, εἶπε, νὰ δοθῇ τέρμα εἰς τὸ σύστημα τοῦτο τῆς μακροθυμίας τὸ ὁποῖον σταθερῶς ἠκολουθήσαμεν. Ἡ ὑπεράσπισις ἐπεκαλέσθη ἀξιώματα ὑδρόλως γαλλικά. Οἱ δικηγόροι ἔφερον μέχρι τῆς ἀκολασίας τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὑπερασπίσεως. Πρέπει νὰ συγχωρῇται εἰς ἓνα κατηγορούμενον νὰ παρεμβάλλῃ ἐν τῇ ὑπερασπίσει αὐτοῦ θέματα πάντῃ ἄσχετα πρὸς αὐτήν; Οἱ ὑπερασπισταὶ εἶχον περισσότερον χρόνον παρ' ὅσον ἐζήτησαν, πρὸς τί λοιπὸν αἱ ἀπὸ τοῦ κυρίου θέματος ἀποπλανήσεις τὰς ὁποίας τεχνάζονται; Δὲν φέρομεν μήτε τὴν ἐλαχίστην προσβολὴν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν ἀπαιτοῦντες νὰ ἐγκλεισθῇ ἐντὸς τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ κατηγορητηρίου. Οἱ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως, ὅποια καὶ ἂν ἦναι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Κ. στρατάρχου, ἐπιμένουσιν εἰς τὴν αἴτησίν των.»

Ὁ Κ. πρόεδρος. Ὑπερασπισταὶ, ἐξακολουθήσατε τὴν ὑπεράσπισιν, περιοριζόμενοι εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς κατηγορίας.

Ὁ στρατάρχης. Ἀπαγορεύω τοὺς δικηγόρους μου νὰ ὁμιλήσωσιν ἐκτὸς ἐὰν τοῖς συγχωρηθῇ νὰ ὁμιλήσωσιν ἐλευθέρως.

Ὁ Κ. Βελλὰρ. Ἀφοῦ ὁ Κ. στρατάρχης θέλει νὰ κλείσῃ τὴν συζήτησιν, δὲν θὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς νέας παρατηρή-

σεις. Θὰ περαιώσωμεν δὲ τὴν ἀγόρευσίν μας διὰ τῶν προτάσεών μας.

Κατὰ συνέπειαν ὁ εἰσαγγελεὺς προτείνει ἐν ὀνόματι τῶν ἐπιτρόπων τοῦ βασιλέως νὰ ἐφαρμόσῃ ἡ βουλὴ τῶν πατρικίων εἰς τὸν στρατάρχην Νέϋ τὰ ἄρθρα τοῦ ποινικοῦ νόμου τὰ ἀφορῶντα τοὺς ἀποδειχθέντας ἐνόχους ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας καὶ ἐπιχειρήματος κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους.

Ὁ Κ. πρόεδρος. Κατηγορούμενε, ἔχετε νὰ κάμετε παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ποινῆς;

Ὁ στρατάρχης. Οὐδεμίαν, ὑψηλότατε.

Ὁ Κ. πρόεδρος. Ἀπομακρύνετε τὸν κατηγορούμενον, τοὺς μάρτυρας καὶ τὸ ἀκροατήριον.

Εἶναι ὥρα πέμπτη. Ὁ κατηγορούμενος, οἱ μάρτυρες καὶ τὸ κοινὸν ἀποσύρονται. Ἡ βουλὴ τῶν πατρικίων μένει συνεδριάζουσα, μόνον δὲ ἐγγιζόντος τοῦ μεσονυκτίου ἡ δημοσία συνεδρίασις ἐπαναλαμβάνεται.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναγινώσκει τὴν ἀπόφασιν συντεταγμένην ὡς ἑξῆς·

«Ἡ βουλὴ, ἀφοῦ διεσκέφθη, ἐπειδὴ ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνακρίσεως καὶ ἐκ τῆς συζητήσεως ὅτι ὁ Μιχαὴλ Νέϋ, στρατάρχης τῆς Γαλλίας, δούξ τοῦ Ἐλσιγγεν, πρίγκηψ τῆς Μοσχόβας, πρώην πατρίκιος τῆς Γαλλίας, ἀπεδείχθη ἐνόχος ὅτι, κατὰ τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 μαρτίου 1813, ἐδέχθη πολλοὺς ἐκ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ σφετεριστοῦ ὅτι τὴν ῥηθεῖσαν ἡμέραν τῆς 14 μαρτίου ἀνέγνωσεν ἐπὶ τῆς δημοσίας πλατείας τοῦ Λόνς-Λέ-Σωλνιέ, ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ζουρά, εἰς τὸν παρατεταγμένον στρατὸν του, προκήρυξιν τινα τείνουσαν εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τοὺς στρατιώτας πρὸς τὴν ἀνταρσίαν καὶ τὴν ἀποσκίρτησιν ὅτι ἀμέσως μετὰ ταῦτα διέταξε νὰ συνενωθῶσι μὲ τὸν ἐχθρόν, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του ἐξετέλεσε τὴν αὐτομόλησιν ταύτην·

«Ἐπειδὴ κατὰ συνέπειαν ἀποδεικνύεται ἐνόχος ἐσχάτης προδοσίας καὶ ἐπιχειρήματος κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ

κράτους, διὰ τῶν ὁποίων ἐσκόπευε νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν μορφὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν νόμιμον τάξιν τῆς εἰς τὸν θρόνον διαδοχῆς,

«Κηρύττει αὐτὸν ἔνοχον τῶν κακουργημάτων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῶν ἄρθρων, 77, 87, 88 καὶ 102 τοῦ ποινικοῦ νόμου· 1 καὶ 5 τοῦ τίτλου Α' τοῦ νόμου τῆς 21 ὁμιχλώδους ἔτους πέμπτου, καὶ 1 τοῦ τίτλου Γ' τοῦ αὐτοῦ νόμου.

«Κατὰ συνέπειαν, ἐφαρμόζουσα τὰ εἰρημένα ἄρθρα, καταδικάζει τὸν εἰρημένον Μιχαὴλ Νεῦ, στρατάρχην τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου καὶ εἰς τὰ ἔξοδα τῆς δίκης.

«Διατάττει ἵνα ἡ ἀπόφασις ἐκτελεσθῇ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 12 Μαΐου 1793 διὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ βασιλέως.

«Καὶ συμφώνως πρὸς τὸ δικαίωμα τὸ χορηγηθὲν ὑπὸ τοῦ Β. διατάγματος τῆς 12 τοῦ παρελθόντος νοεμβρίου, διατάττει ἵνα ἡ παρούσα ἀπόφασις ἀπαγγελθῇ δημοσίως, μὴ παρόντος μὲν τοῦ κατηγορουμένου, παρόντων δὲ τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ἡ προσηκόντως κλητευθέντων· ἀναγνωσθῇ δὲ καὶ γνωστοποιηθῇ εἰς τὸν κατάδικον ὑπὸ τοῦ γραμματέως καὶ ἀρχαιοφύλακος ἐκπληροῦντος καθήκοντα δικαστικοῦ γραμματέως καὶ κατὰ παραγγελίαν τῶν ἐπιτρόπων τοῦ βασιλέως.»

Ὁ Κ. Βελλάρ. — Οἱ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως ἐπιφορτισθέντες νὰ διεξαγάγῃσι τὴν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατηγορίαν κατὰ τοῦ στρατάρχου Νεῦ,

«Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τὴν ἀπαγγελθεῖσαν ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν πατρικίων κατὰ τοῦ στρατάρχου Νεῦ, προτείνουσιν ὥστε, κατὰ συνέπειαν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου τῆς 24 ἀνεμώδους ἔτους δωδεκάτου, ὀρίζοντες ὅτι: Καμμία καταδίκη ἐναντίον οἰοῦν δὴποτε μέλους τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ εἰμὴ μετὰ τὴν καθάρεισιν αὐτοῦ, νὰ εὐαρεστηθῇ ὁ Κ. πρόεδρος ν' ἀπαγγείλῃ ὅτι ὁ στρατάρχης Νεῦ, παραβιάσας τὰ καθήκοντα τῆς τιμῆς ἐπαυσε νὰ ᾔῃαι μέλος τοῦ Λεγεῶνος.»

Ὁ Κ. πρόεδρος παραδέχεται τὴν πρότασιν.

Ὑστερον ἀπὸ τόσα σφάλματα εἰς τὰ ὁποῖα περιέπεσεν ὁ κατηγορούμενος ὅστις φαίνεται ὅτι κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ διευκολύνῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐκδικήσεώς των, ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν δύναται κατ' οὐδὲν νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ. Ἐν μόνον πρᾶγμα ἤθελεν ἴσως φανῇ παράδοξον εἰς ἐκείνους οἵτινες ἀγνοοῦσι ποῖαι ὑπενδόσεις, ποῖαι ἀνανδρίαι, ποῖα πάθη τυφλὰ παρατηροῦνται πολλάκις καὶ εἰς τοὺς ἐξοχωτέρους ἄνδρας ἐν καιροῖς ἀνωμάλοις, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ φοβερὰ πλειονοψηφία ἡ ἀποφανθεῖσα ὑπὲρ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης. Ἐξ 161 μελῶν παρόντων (τῆς πλειονοψηφίας ἀποτελουμένης ἐξ 81) 128 ἐψήφισαν τὸν θάνατον, 17 τὴν ὑπερορίαν, 5 ἀπέσχον, 11 δὲ ψήφοι ἀφῆρέθησαν ἔνεκα ὁμοφώνου γνωμοδοτήσεως μεταξὺ συγγενῶν.

Δὲν θὰ καταστρώσωμεν ἐκ νέου τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων μὲ τὴν γνωμοδοτήσιν ἐκάστου ἀπέναντι τοῦ ὀνόματός του, καθότι τοῦτο θὰ ἦτο δι' ὅσους κατὰ δυστυχίαν των ἐψήφισαν τὸν θάνατον εἰδός τι καταδίκης εἰς ἀτίμωσιν. Ἐὰν οἱ πρόην μετανάσται, οἱ αὐλικοὶ, οἱ πρίγκηπες καὶ οἱ δοῦκες τῆς ἀρχαίας μοναρχίας, ἀκούοντες μόνην τὴν φωνὴν τῆς ἐκδικήσεως καὶ τοῦ τρόμου, ἀνταπεκρίθησαν διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης εἰς τὴν κατατομίαν τῆς 21 ἰανουαρίου καὶ εἰς τὴν ἐν Βενσένναις δικαστικὴν δολοφονίαν, δὲν πρέπει νὰ παραξενευθῶμεν πῶς διὰ τοῦτο δι' αὐτοὺς ὁ Νεῦ ἦτο ἀπλῶς καὶ μόνον συνένοχος ἐνὸς ληστοῦ, ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' εἶναι ὀδυνηρὸν ν' ἀναγκαζώμεθα νὰ σημειώσωμεν μεταξὺ τῶν ψηφισάντων τὸν θάνατον ἄνδρας φέροντας τὰ σεβαστὰ ταῦτα ὀνόματα: Lamoignon, d' Aguesseau, de Sèze, Séguier. Τί δὲ νὰ εἰπωμεν περὶ τῶν ὀνομάτων ἐκείνων τῶν συνταύτισθέντων μὲ ὅλους τοὺς θριάμβους τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ φερομένων παρ' ἀνδρῶν οἵτινες ἤξευρον ὁποῖος ὑπῆρ-

ξεν ὁ ἔνδοξος στρατιώτης τὸν ὅποιον ἔπεμπον εἰς τὸν διὰ γαλλικῶν σφαιρῶν θάνατον;

Ἐνῷ δὲ πλείστοι Βοναπαρτισταὶ ἀπεφαίνοντο ὑπὲρ τοῦ φόνου τοῦ Νέϋ, ὁ Κ. Φοντὰν, ὁ πομπώδης Ἀκαδημαϊκὸς πανηγυριστὴς τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐνθουσιώδης Βοναπαρτιστὴς ἄλλοτε, ἔπειτα δὲ διάπυρος βασιλόφρων, ἀνὴρ πάντοτε φιλόδοξος καὶ δειλὸς, ἔσχε τὴν τόλμην νὰ ψηφίσῃ τὴν ὑπερορίαν. Τίς τῷ ἐνέπνευσε τόσον θάρρος; Ἴσως ὁ στρατηγὸς Κολλὰρ ὅστις κατὰ τὴν στιγμὴν ὅτε οἱ ὁμότιμοι ἠτοιμάζοντο ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκεψέωντων, τῷ εἶπεν εἰς τὸ ὥτιον «Μὴ ψηφίσετε τὸν θάνατον, θὰ κοιμηθῇτε ἡσυχώτερα.»

Τῇ 6ῃ εἶχεν ἐκδοθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων ἡ ἀξιοθρήνητος αὕτη ἀπόφασις, μετὰ τινος δὲ ὥρας ὁ γραμματεὺς καὶ ἀρχαιοφύλαξ τῆς Βουλῆς Κ. Κωσιὲ μετέβαινε πλησίον τοῦ στρατάρχου ἐν τῇ εἰρκτῇ του διὰ νὰ τῷ γνωστοποιήσῃ τὴν ἀπαγγελθεῖσαν καταδίκην. Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁ Νέϋ εἶχε μεταφερθῇ ἐκ τοῦ Κεντρικοῦ δεσμοτηρίου εἰς δωμάτιόν τι κείμενον εἰς τὰ ὑπερῶα τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Λουξεμβούργου.

Ὅταν ὁ Κ. Κωσιὲ ἐζήτησε νὰ εἰσαχθῇ πλησίον τοῦ δεσμίου, αὐτὸς ἐκοιμᾶτο βαθέως. Ἐξυπνήσας δὲ παρעνθὺς, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῆς στάσεως αὐτοῦ ὅποιον εἶδους ἀγγελίαν τῷ ἔφερεν ὁ γραμματεὺς τῆς βουλῆς. Τότε ὁ ἀτρόμητος χαρακτήρ τοῦ στρατιώτου ἀνεφάνη πάλιν ὁλόκληρος· δὲν ἐπρόκειτο πλέον διὰ τὸν Νέϋ περὶ μιᾶς ἐξ ἐκείνων τῶν πολυπλόκων καὶ μικτῶν θέσεων αἵτινες ἀπαιτοῦσι κρίσιν εὐφυῆ, ἐκτίμησιν τῶν περιστάσεων ἐξόχως ἐπιδεξίαν, πνεῦμα συνεπὲς, διαγωγὴν ἐπιτηδείαν, συμπεριφορὰν ἀτάραχον· ἔβλεπε τοῦ λοιποῦ ἑαυτὸν ἐκτεθειμένον εἰς ἄφευκτον ὄλεθρον, διὰ τὴν σαφῇ δὲ καὶ ἀπλῇ ταύτην θέσιν δὲν ἐχρειάζετο εἰμὴ καρδία ἀπτόητος καὶ ὄμμα ἀτρόμητον. Ἐνόμισεν ἑαυτὸν τότε ἀπέναντι ἐχθρικοῦ χαρακώματος ὅταν μέλλῃ νὰ δοθῇ τὸ

σημεῖον τῆς ἐφόδου.» Ἡρεμὸς καὶ μειδιῶν ἤκουσε τὰς προοιμιακὰς διατυπώσεις τῆς ἀποφάσεως. Ὅτε δὲ ὁ Κ. Κωσιὲ ἤρχιζε τὴν μακρὰν ἀπαρίθμησιν τῶν τίτλων καὶ ἀξιομάτων τοῦ καταδίκου· «Παρέλθετε, κύριε, εἶπεν, εἰπέτε ἀπλῶς ὁ Μιχαὴλ Νέϋ, καὶ μετὰ μικρὸν ὀλίγη τέφρα.»

Ἐνταῦθα ἄς ἀφήσωμεν πάλιν τὸν Κ. Ἀχιλλέα Βολαβέλ νὰ ὁμιλήσῃ. Ἡ ἔκθεσις του τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ Νέϋ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρότυπον. Ἀλήθεια, ἀφέλεια, γοργότης, ἀπλότης μεγαλοπρεπῆς, συγκίνησις εἰλικρινῆς καὶ ἐνταῦτῳ συνεσταλμένη, ὅλα τὰ πρᾶτερήματα τοῦ ἱστοριογράφου ἀπαντῶνται εἰς τὴν ὡραίαν ταύτην σελίδα πλησίον τῆς ὁποίας ὠχρίῳσι παραδόξως αἱ πομπώδεις διηγήσεις τῶν ποιητιζόντων ἱστοριογράφων μ' ὅλα τὰ μαρμαίροντα κεντήματά των, τὰς μεταφορὰς καὶ τὰς δραστηρίας περιόδους αἵτινες τὰς καλλύνουσιν.

Ἡρώτησε τότε, πρὶν πορευθῇ εἰς τὸν θάνατον, ἂν ἡδύνατο ν' ἀσπασθῇ τὴν γυναῖκά του καὶ τοὺς υἱοὺς του. Τῷ ἀπήντησαν καταφατικῶς. — Κατὰ ποίαν ὥραν αὖριον; ἠρώτησε μὲ ἀπερίγραφτον μειδίαμα. — Κατὰ τὰς ἐννέα, κύριε στρατάρχα. — Καλὰ, ἀπήντησεν ὁ Νέϋ, παραγγείλατε λοιπὸν τὴν στραταρχίδα νὰ ἔλθῃ κατὰ τὰς πέντε καὶ ἡμίσειαν. Ἀλλ' ἐλπίζω, προσέθηκεν, ὅτι κανεὶς δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ τῇ ἀναγγείλῃ τὴν καταδίκην μου· ἐπιφυλάττομαι νὰ τὴν ἀναγγείλω μόνος μου εἰς αὐτήν. Δύναμαι τώρα νὰ μείνω μόνος; Ὁ Κ. Κωσιὲ ἔκλινε χαιρετίσας καὶ ἐξῆλθεν. Ὁ στρατάρχης ἐρρίφθη πάλιν ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἀπεκοιμήθη βαθέως.

Τὴν ἐπιοῦσαν, 7 δεκεμβρίου, κατὰ τὰς πέντε καὶ ἡμίσειαν τῆς πρωίας, ἀφύπνισθη διὰ τῆς ἀφίξεως τῆς στραταρχίδος τὴν ὁποίαν συνώδευον οἱ τέσσαρες υἱοὶ της καὶ ἡ ἀδελφή της, ἡ κυρία Γαμότ. Ἡ στραταρχὶς εἰσερχομένη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ συζύγου της κατέπεσεν ἀναίσθητος· τὴν ἀνήγειρον· τὴν δὲ μακρὰν τῆς λειποθυμίας διεδέχθησαν

κλαυθμοὶ καὶ λυγμοί. Ἡ ἀδελφή της γονυπετής πρὸ τοῦ γαμβροῦ της, δὲν εὗρίσκετο εἰς ὀλιγώτερον ἀξιοθρήνητον θέσιν. Οἱ τέσσαρες υἱοὶ τοῦ στρατάρχου τῶν ὁποίων ὁ πρωτότοκος εἶχε μόλις δώδεκα ἐτῶν ἡλικίαν, κατηφεῖς, ἄφωνοι, ἠτένιζον τὸν πατέρα των. Αὐτὸς τοὺς ἔθεσεν εἰς τὰ γόνατά του, τοὺς ὠμίλησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον μὲ φωνὴν χαμηλὴν, ἔπειτα, ἐπιθυμῶν νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν σπαραξικάρδιον ταύτην σκηνὴν, εἶπεν ὀλίγον μυστικὰ πρὸς τὴν κυρίαν Γαμὸτ ἀλλὰ μὲ τρόπον ὥστε νὰ τὸν ἀκούσῃ ἡ στραταρχίς, ὅτι αὕτη «θὰ εἶχεν ἴσως τὸν ἀναγκαῖον καιρὸν νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ βασιλέως.» Ἡ στραταρχίς ἔδραξεν ἀπλήστως τὴν ιδέαν ταύτην ἥτις ἄλλον σκοπὸν δὲν εἶχε παρὰ νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ, καὶ ῥιφθεῖσα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ καταδίκου τὸν ὁποῖον ἔσφυγξεν ἐπὶ πολὺ, ἔδραμεν ἐσπευσμένως πρὸς τὸ Κεραμεικόν.

«Μείνας μόνος μετὰ τῶν φυλάκων του, ὁ Νέϋ ἔγραψε παραγγελίας τινάς. Οἱ φυλάσσοντες αὐτὸν ἂν καὶ ἐφόρουν τὴν στολὴν χωροφυλάκων καὶ στρατιωτῶν τῆς νέας φρουρᾶς, ἀνήκον εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀνταρτικὰ στίφη τῆς δυτικῆς καὶ μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἢ εἰς τὰ διάφορα σώματα τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς. Εἰς ἐξ αὐτῶν τοῦ ὁποίου οἱ τρόποι καὶ ἡ γλῶσσα ἦσαν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν στολὴν τοῦ ἐπλησίασε τὸν Νέϋ: «Κύριε στρατάρχα, τῷ εἶπεν, ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἀνέφερα τῶρα τὸν νοῦν μου εἰς τὸν Θεόν· θὰ ἔστελλον νὰ ζητήσω τὸν ἐφημέριον τοῦ ἁγίου Σουλπικίου.» Ὁ Νέϋ ἐκύτταξε τὸν στρατιώτην καὶ ἐμειδίασε. «Καλὰ, τῷ ἀπεκρίθη, στείλε νὰ τὸν ζητήσῃς.»

«Κατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν ἦλθον νὰ τὸν εἰδοποιήσωσι· ἀπεκρίθη ὅτι ἦτο ἕτοιμος. Ἐφερε τὰ πένθος τοῦ πενθεροῦ του, ἐφόρει δὲ ἐπενδύτην ἐκ προστύχου ἐρέας κυανῆς, περισκελίδα καὶ περιπόδια μαῦρα μεταξωτά, εἰς τὴν κεφαλὴν δὲ πῖλον στρογγύλον. Κατέβη μεταξὺ διπλῆς σειρᾶς στρατιωτῶν ἥτις παρετείνετο μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ κήπου ὅπου τὸν περιέ-

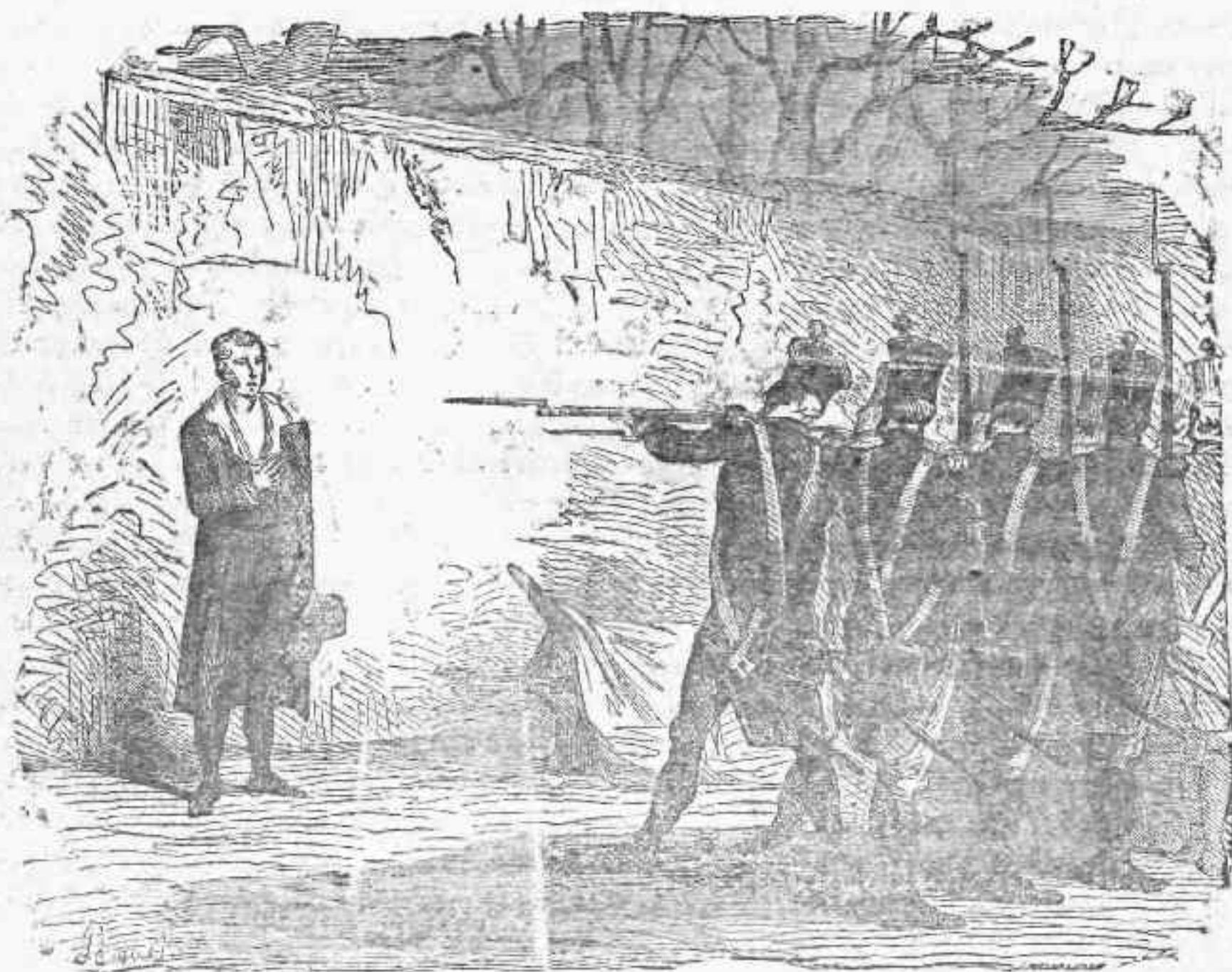
μενον ὁ ἐφημέριος τοῦ ἁγίου Σουλπικίου καὶ ἐν ἀγοραῖον ὄχημα. Ὅταν ἐμελλον ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὄχημα, εἶπεν εἰς τὸν ἱερέα προσκαλὼν αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ πρῶτος: «Εἰσέλθετε, κύριε ἐφημέριε, θὰ φθάσω πάντοτε πρὸ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν.» Τὸ ὄχημα ἐκίνησε, διέβη τὸν κήπον τοῦ Λουξεμβούργου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην δενδροστοιχίαν τοῦ Ἀστεροσκοπείου καὶ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δρόμου τοῦ χωρίζοντος τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἀπὸ τὴν κυγκλίδα τοῦ κήπου. Εἰς ἀξιοματικὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἀνοίγων τότε τὴν θυρίδα, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν στρατάρχην ὅτι ἦτο πλησίον τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως. Ὁ Νέϋ ἐπέζευσεν, ἐκφράσας ὅμως ἐκπληξίν τινα καθότι ἐπίστευεν ὅτι ἠθέλεν ὀδηγηθῇ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρενέλλης. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις φοβουμένη συναθροίσεις πολὺ μεγάλας καὶ ὀχλαγωγικὴν τινα ταραχὴν, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ τὸν φονεύσῃ τρόπον τινὰ λαθραίως.

«Τφόντι πλήθος ἄπειρον εἶχε συνέλθει ἀπὸ πρωΐας εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Γρενέλλης, ἐξ ἐναντίας δὲ, εἰς τὴν δενδροστοιχίαν τοῦ Ἀστεροσκοπείου, καὶ κατ' ἐκείνην ἀκόμη τὴν πρωϊνὴν ὥραν, ἐφαίνοντο ὀλίγοι μόνον διαβάται. Ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισε τὸν ἱερέα καὶ τῷ ἐνεχείρισε διὰ νὰ τὴν δώσῃ εἰς τὴν στραταρχίδα τὴν χρυσὴν ταμβακοθήκην τὴν ὁποίαν συνήθως μετεχειρίζετο, καὶ διὰ τοὺς πένητας τῆς ἐνορίας του ὀλίγα χρυσᾶ νομίσματα τὰ ὁποῖα ἔφερεν ἐπάνω του, ὁ στρατάρχης ὑπῆγε καὶ ἐτέθη μόνος του ἀπέναντι τοῦ ἀποσπάσματος τῆς ἐκτελέσεως. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο συγκείμενον ἐξ ἀνδρῶν φερόντων στολὴν στρατιωτῶν ἀρχαίων, εἶχεν ἐπὶ κεφαλῆς του ἀξιοματικὸν τινα ὅστις ἐπρότεινεν εἰς τὸν πρίγκηπα τῆς Μοσχόβας νὰ δέσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του. «Ἀγνοεῖτε, ἀπεκρίθη ὁ στρατάρχης, ὅτι πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν συνείθισα νὰ βλέπω κατὰ πρόσωπον τοὺς ὄλμους καὶ τὰς σφαίρας;» Ἐπειτα προσέθηκε: «Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πατρίδος, κατὰ τῆς ἀποφάσεως ἥτις μὲ καταδικάζει. Ἐφεσι-

βάλλω αὐτὴν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ζήτω ἡ Γαλλία!»

«Ὁ ἀξιωματικὸς ἤκουεν ἀκίνητος, ὁ

στρατηγὸς φρούραρχος τῶν Παρισίων ὅστις ἀπὸ τῆς πέμπτης πρωῒνης ὥρας εἶχεν ἐπιφορτισθῆ νὰ φρουρῇ τὸν κατάδικον καὶ νὰ ἐπιτηρῇ τὰς λεπτομερείας

«Στρατιῶται, ἴσα εἰς τὴν καρδίαν!»

τῆς ἐκτελέσεως, ὁ κόμης Ῥοσχουάρτ, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἀποσπάσματος τῷ εἶπε μεγαλοφώνως: «Πρᾶξε τὸ καθήκόν σου.» Ὁ στρατάρχης ἐξέβαλεν ἀμέσως τὸν πῖλόν του διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ θέτων τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν δυνατὴν: «Στρατιῶται, ἴσα εἰς τὴν καρδίαν!» Ἐπεσεν ἀμέσως κτυπηθεὶς ὑπὸ ἑξ σφαιρῶν εἰς τὸ στήθος, ὑπὸ τριῶν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὸν τράχηλον καὶ ὑπὸ μιᾶς εἰς τὸν βραχίονα. Συμφώνως πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς κανονισμοὺς, τὸ σῶμα ἔμεινεν ἐκτεθειμένον ἐπὶ ἑν τέταρτον τῆς ὥρας εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκ-

τελέσεως. Μεταφερθὲν ἔπειτα εἰς τὸ Μαιεντήριον διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐπιούσης φυλαττόμενον ὑπὸ ἀδελφῶν τοῦ Ἑλέους τὰς ὁποίας ἤλλαζον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν καὶ αἵτινες γονυπετεῖς πλησίον ἀπήγγελλον τὰς νεκρωσίμους προσευχάς.

«Ἐν τούτοις ἡ στραταρχὶς εἶχε τρέξει εἰς τὸ Κεραμεικόν. Εἶχεν ἀπευθυνθῆ διὰ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ Δουδοβίκου ΙΗ' εἰς τὸν δούκα τοῦ Δουρὰς πρῶτον εὐπατρίδην τῆς ὑπηρεσίας· ἐχρειάσθη νὰ περιμείνῃ ἱκανὴν ὥραν. Ὁ Κ. Δουρὰς ἔλεγεν ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἐδέχετο ἀκόμη κανένα.

Ἡ εἰδησις τῆς ἐκτελέσεως δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα· ὁ πρῶ-

τος εὐπατρίδης ἀνήγγειλε τότε εἰς τὴν | νατο νὰ τῇ χορηγηθῇ καθὸ καταστάσα
 χήραν ὅτι ἡ ζητηθεῖσα ἀκρόασις δὲν ἡδύ- | πλέον ἄσκοπος.»

Μεταφερθὲν ἔπειτα εἰς τὸ Μαιευτήριον διέμεινεν ἐκεῖ

Ἄς μὴ κρίνωμεν πολὺ αὐστηρῶς τὸ ὑπέρογκον τοῦτο σφάλμα τῆς παλινρθώσεως. Αὕτη ὑπῆρξεν εἰλικρινὴς ἐν τῇ πολιτικῇ ἐξάψει της· ἐνόμισεν ὅτι ἔπραττε συμφώνως πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐφόνευσεν τὸν ἀνδρεῖον ἐκείνον ὥπως φονεύομεν κακοῦργόν τινα κατὰ τοῦ ὁποίου ὑπερασπιζόμεθα τὴν ζωὴν μας. Ὅλαι αἱ κυβερνήσεις διέπραξαν παρόμοια σφάλματα, καὶ, ἐνόσω πᾶσα νικηφόρος ἐξουσία θέλει θεωρεῖ ἑαυτὴν ὡς ἔχουσιν τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ τὸν ἡττημένον, τοιαῦτα σφάλματα θέλουν διαπράττεσθαι. Ἡ δίκη τοῦ Νέϋ ὡς ἡ τοῦ Δουδοβίκου ΙΣΤ', ὡς ἡ τοῦ δουκὸς τοῦ Ἑγκιέν, ὡς τόσαι

ἄλλαι, ἀποδεικνύει τὸ ἄνομον, τὸ ἄτοπον, τὸ ἀνωφελὲς τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων.

Ἡ βδελυρὰ ἀπόφασις τῆς 6 δεκεμβρίου 1815 εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀκυρωθῇ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ὅτε μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830, ἡ χήρα, τὰ τρία τέκνα καὶ ὁ εἰς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Νέϋ, ὁ Κ. Δουπὲν ὁ πρεσβύτερος, ἐπέτυχον παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου πρῶτην τιμὰ ἐπανόρθωσιν, τουτέστιν ἰσόβιον σύνταξιν 25,000 φράγκων διὰ τὴν στραταρχίδα. Τὴν 12 νοεμβρίου 1851, ἀναφοράτις τῶν κατοίκων τῆς Μοξέλης, ζητούντων νὰ μετατεθῶσι τὰ λείψανα

τοῦ Νέϋ εἰς τὸ Πάνθεον καὶ νὰ τῷ ἐγερθῇ μνημεῖον διὰ δαπάνης τοῦ κράτους, ἐξήγειρε τὸ ζήτημα ἐθνικῆς ἐπανορθώσεως. Ὁ Κ. Δουπὲν ὁ πρεσβύτερος, ἐν ἀναφορᾷ τινι πρὸς τὸν βασιλέα, ὑπὸ χρονολογίαν 25 νοεμβρίου 1851, ἀνενέωσε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ὑπερασπίσεως. Ἡ ἐπιρροὴ τῶν ἀρχαίων πατρικίων οἵτινες εἶχον λάβει μέρος εἰς τὴν καταδίκην, ἐματαίωσε τὰς ἐντίμους ταύτας ἀλλ' ἀνωφελεῖς προσπάθειας. Τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα δὲν εἶχεν ἄρκούντως ἀκυρώσει τὴν ἀπόφασιν τοῦ 1815;

Μόνον τὴν 7 δεκεμβρίου 1853, ἡμέραν ἐπέτειον τῆς ἐκτελέσεως, μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα ὀκτὼ ἐτῶν, σημεῖον ὁρατὸν τῆς ἀποκαταστάσεως ἐστήθη τέλος ἐπὶ τοῦ ἰδίου τόπου ὅπου βολίδες γαλλικαὶ εἶχον ἐξαπλώσει νεκρὸν τὸν Γάλλον ἥρωα. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἀνδριάς τοῦ Νέϋ, ψηφισθεὶς τὴν 18 μαρτίου 1848 ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἐστήθη πανηγυρικῶς βασιλεύοντος ἐνὸς Ναπολέοντος. Ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ μεγάλου στρατιωτικοῦ ἱσταται ἐκεῖ ὡς νέον μάθημα μετριοπαθείας διδόμενον εἰς τοὺς λαοὺς καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς.

ΣΑΙΚΣΠΗΡ

ΙΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΣ

(Συνέχεια.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Ὁ δὸς

[Εἰσέρχονται ὁ Βενδόλιος καὶ ὁ Μερκούτιος.]

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Εἰς ποῖον δαίμονα εὕρίσκεται αὐτὸς ὁ Ῥωμαῖος; Ἐκοιμήθη ἐκτὸς τῆς οἰκίας του;

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Δὲν τὸν εἶδον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς του· ὁ ὑπηρέτης του πρὸ μικροῦ μὲ τὸ εἶπε.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ω Ῥοζαλίνα, Ῥοζαλίνα, ὦ κόρη ὠχροπρόσωπος καὶ σκλη-

ρόκαρδος, τὸν βασανίζεις μέχρι παραφροσύνης.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ὁ Τυπάλδος, ὁ συγγενὴς τοῦ γέροντος Καπουλέτου, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς του. Ἐπιστρέφων θὰ εὔρῃ τὴν ἐπιστολήν.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Μὰ τὴν ψυχὴν μου, θὰ ἦναι πρόσκλησις εἰς μονομαχίαν.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ὁ Ῥωμαῖος εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀπαντήσῃ.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Διὰ νὰ ἀπαντήσῃ κανεὶς εἰς ἐπιστολήν πρέπει νὰ ἡξεύρῃ νὰ γράφῃ.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Μάλιστα· ἀλλὰ θ' ἀπαντήσῃ μὲ καλὴν μελάνην· ὁ Τυπάλδος θὰ μάθῃ τί ἀξίζει ὁ φίλος μας ὅταν τὸν προκαλῶσι.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Οἶμοι! δυστυχὴ Ῥωμαῖε· ἀπέθανεν ἐκ προοιμίου! Διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ ἤρκεσε μαύρη γραμμὴ ὑπὸ λευκὰ βλέφαρα ἢ ἐπ' ὀδὴ ἐρωτικοῦ ἄσματος ψαλλομένου ὑπὸ γλυκείας φωνῆς. Ὁ τυφλὸς παῖς ἐνέπηξε τὸ βέλος εἰς τὸ μέσον τῆς ἐρειπωμένης καρδίας αὐτοῦ. Ὁ Ῥωμαῖος νὰ πολεμήσῃ! καὶ καθ' ἐνὸς Τυπάλδου!

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ἐνὸς Τυπάλδου! Καὶ τί ἑκτακτὸν ἔχει ὁ Τυπάλδος αὐτός;

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Αὐτός· ἐ! φίλε μου, εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν ἀγρίων καὶ ἐξημερωθέντων θηρίων· ὁ ἡγεμὼν τοῦ κατὰ κανόνας φόνου. Θὰ πολεμήσῃ ἐναντίον σου χαριέντως, εὐγενῶς ὡς ψάλλεις ἐν ᾄσμα· ὁ ποὺς αὐτοῦ θὰ κρατῇ τὸ μέτρον καὶ τὸ σῶμά του θ' ἀκολουθῇ τὴν κίνησιν· ἐν, δύο, τρία... ὁ σίδηρος βυθίζεται εἰς τὸ στήθος σου. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν μονομάχος, εὐγενὴς πρώτης τάξεως, καὶ μαχητὴς πρώτης, δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως· σὲ κατακερματίζει ὡς σφαγεὺς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μετάξης τῶν ἐνδυμάτων σου. Ἀ! ἄ! (τίθεται εἰς προσοχήν.) — Ἐν... δύο... ἰδὲ... προσβολὴ τρίτης ἀρίστη! προσποίησις τετάρτης ἐξαισία!... Καὶ... χά, χά (μιμεῖται τὸ ἐπιφώνημα διδάκταλου τῆς ξιφομαχίας ὅστις ἀμύνεται προτιθέμενος νὰ κτυπήσῃ τὸν ἀντίπαλόν του.)

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Χά, χά!... τί ἐννοεῖς;

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Εἰς τὸν διάβολον ὁ